

Dramaturgische Analyse
van

DE MACHT DER TEATERLIJKE DWAASHEDEN

van
Jan Fabre

met behulp van het analyse-model
uit Pfister's

DAS DRAMA

Bijlagen

BIJLAGEN

INHOUDSOPGAVE:

BIJLAGE	A	: Semiotische beschrijving van de 'Macht der teaterlijke Dwaasheden'.	
		-Inleiding	A I-II
		-Semiotische beschrijving	A 1-22
BIJLAGE	B	: Schematisering Analyse-model Pfister's 'Das Drama'.	B I-XI
BIJLAGE	C	: Verbale kommunikatie:	
		1) Teksten opera-fragmenten.	C1-I/C1-VI
		2) Voorbeelden tekst-brochure-teksten	C2-VII/C2-XI
BIJLAGE	D	: Toneelbeeld van de 'Macht der teaterlijke Dwaasheden'.	
BIJLAGE	E	: Lijst van dia-afbeeldingen in de 'Macht der teaterlijke Dwaasheden'	
BIJLAGE	F	: Lijst van opvoeringen van de 'Macht der teaterlijke Dwaasheden'.	

Bijlage A:

Semiotische beschrijving van De Macht der Teaterlijke Dwaalen

Inleiding

De semiotische beschrijving van de Macht der teaterlijke Dwaasheden die hier gebruikt wordt, is afkomstig uit: 'De Macht der teaterlijke Dwaasheden'-Jan Fabre. Beschrijving van het ontstaansproces, opvoeringsanalyse, semiotische benadering. Verhandeling ingediend tot het bekomen van de graad van Licentiaat in de Germaanse Filologie door Liselotte Baeijaert. Leuven, 1985-1986. Baeijaert baseert zich daarbij op de indeling van theater-tekens van T. Kowzan (Kowzan, T., Littérature et Spectacle. Paris, Mouton, 1975).

De volgende categorieën worden onderscheiden: Woord/Toon, Mimiek/Gebaar/Beweging, Kledij, Rekwisiet, Dekor, Belichting, Muziek en Bruit. Richtingsaanduidingen als 'links' en 'rechts' worden geïnterpreteerd vanuit het publieksperspectief. De beschrijving is hoofdzakelijk gebaseerd op video-opnames van de voorstelling zoals die was in januari 1985.

De semiotische beschrijving van Baeijaert is hier uitgebreid met een categorie 'Tijdsverloop'. Ook is er een kolom toegevoegd, waarin opmerkingen, aanvullingen en verbeteringen op de oorspronkelijke beschrijving zijn opgenomen. Ze betreffen voornamelijk onjuistheden die voortkomen uit het feit dat de beschrijving is gestoeld op het bekijken van video-opnames en in veel mindere mate op het zien van de voorstelling zelf. De video-opnames wijken in een aantal belangrijke opzichten af van de voorstelling..

Op de eerste plaats geldt dat voor de kwaliteit van het toneellicht. Het toneellicht van de MdtD bestond uit een symmetrisch veld van vijf breedte-lijnen die van het projectie-scherm tot vlak vóór de toneelrand liepen en waaraan afwisselend vijf en vier kaars-lampjes aan zeer lange draden hingen, tot ongeveer twee en een halve meter van de grond. Dit ontwerp was zeer contrastrijk, in staat heel plaatselijk iets uit te lichten en belangrijk deel van het toneelbeeld. In de video-registratie blijft daar, door het noodzakelijk gebruik van veel extra halogeen-licht, nagenoeg niets van over.

Om dezelfde reden gaat de receptie-esthetische werking van de dia-projectie verloren. Zo is bijvoorbeeld het verschil tussen een kleuren- en een zwart-wit dia nauwelijks waarneembaar en daarmee het instant, sterk dramatiserend effect van kleur in het voor de rest door zwart-wit contrasten bepaalde toneelbeeld gedurende de voorstelling.

Op de tweede plaats verhouden de theater-afmetingen zich slecht met kamera-standpunt en instelling waardoor regelmatig spelers buiten het beeld vallen en de meeste perspectief-werking van bewegingen van achter (bij het projectie-doek) naar voren (de toneelrand) - een belangrijke bewegingsvector in de MdtD - ternauwernood waarneembaar is.

Daarnaast toont de video-registratie close-ups die voor de meeste theaterbezoekers niet te zien waren en is de receptie door montage en kamera-instelling alreeds bepaald.

Gebruikte symbolen

. . . . .	
* * * *	: vijf rijen gloeilampjes. Sterretjes geven
* . . . *	brandende lampjes weer.
. . . . .	
* * * * *	
X	: persoon
X→	: richting van de blik van een persoon ingekalkuleerd
M	: kroon
O	: bord
$\frac{1}{X} \frac{2}{X}$	: volgorde van het opkomen van de personen
§	: staander met papegaai
Bijvoorbeeld	: handeling wordt ingevuld door de spelers zelf

Tijd	Woord/Toon	Mimiek/Gebaar/Beweging	Kled/Rek	Dekor	Belichting	Muziek/Bruit	Opmerkingen
		{(1. De leugen van de verbeelding)					
000	Nicht? Kusst ich nicht? Zerriassen wirklich? So war es ein Versehen; Kusse, Bisse, Das reimt sich, und wer recht von Herzen liebt, kann schon das eine fur das andere greifen... WORDT HERHAALD (uit Kleist, "Penthesilea") Korte tijd na dat de eerste speler (actrice) zich begon te verplaatsen, roept zij plots een datum (in het Frans):	11 spelers staan in een horizontale lijn tegen het projektiescherm, op ongeveer 1 meter afstand tussen elkaar, hun rug naar het publiek gekeerd. 1 Akteur verplaatst zich, blijft even stilstaan en verplaatst zich opnieuw, blijft weer stilstaan, verplaatst zich... enzovoort. Hij bekijkt aandachtig het witte doek. Er is echter geen projectie. Een tweede akteur begint hetzelfde te doen. De beweging gebeurt naar voren, d.w.z. naar het publiek toe, maar niet volgens een vast patroon. Dit gaat zo door tot alle acteurs in beweging zijn.	Zwart kostuum op de achterkant gezien, daarover een wit hemd.	Tegen de achterwand van de scene is een groot wit doek opgehangen. Voor de rest is de hele scene zwart. De schaduwen van de spelers tekennen zich af op het scherm.	Duisternis Alleen vijf rijen gloeilampjes die zwakjes branden.	Fade in muziek van O. Schoeck (1927). Stappen. Een kort fragment wordt steeds herhaald. Een monotone stem reciteert op een toon de tekst. Geluidsterkte neemt toe	- Spelers: onzichtbaar tijdens de voorstelling. - Bijvoorbeeld - Schaduwen: geen deel van de voorstelling
240	"1963". Na een tijd roept ze die nog eens, waarbij ze prompt wordt opgevolgd door de tweede akteur. Dit gaat zo	Als de eerste aktrice aan de rand van de scene is gekomen, blijft zij daar staan, nog steeds de rug naar het publiek gekeerd. Haar positie nu bevindt zich loodrecht t.o.v. de uitgangspositie, achteraan de scene. Zij steunt eerst op de ene voet, dan op de andere enz... Ze houdt haar handen afwisselend op de rug, naast het lichaam, in de zij... in wildekeurige volgorde.					
1140	door tot iedereen zijn geboortedatum in een of andere taal roept, telkens in dezelfde volgorde.	{(2. Klompendans) Als ze allemaal aan de rand van de scene staan, wordt het voeten- en handenspel gesynchroniseerd. Het begint meer op marcheren te lijken. De handen worden beurtelings in de zij en voor de borst gehouden. Het marcheren duurt voort.					
1313	Opnieuw een datum.	{(3. Preeze. Hand onder borst) Plots draait een aktrice zich om. Ze ontbloot haar rechterborst en houdt haar linkerhand eronder. Ze staat stil, de anderen marcheren voort. Haar blik is doorborend, haar gezicht verraaft geen enkele emotie. Na een tijdje draait ze zich weer om (na-	1 aktrice die half ontkleed is; haar hemd en vest han-	Diaprojectie "Le verrou" van Fragonard: een vrouw houdt haar	Lampjes nog sterker.	Pade-out muziek. Ritmisch gestamp op de vloer.	- Marcheren: De benen voor alternerend naar links en rechts uitgestoken, waarbij de schoenenhak met een dreun op het toneel komt. De armen worden gekruist of in de rij gezet. - Dia: zwart-wit. Een man vergrendelt een deur, een vrouw tracht dit te voorkomen.

1437	dat ze weer helemaal aangekleed is).	gen open.	hand voor de mond van een man.	. . . .			
1457	Ze doet weer mee aan het marcheren. (4. Applaus) Om de andere speler stopt met de beweging; eerst van links naar rechts, dan van rechts naar links. Diegenen die stilstaan beginnen zachtjes in de handen te klappen. Ze roepen weer allemaal hun datum, door elkaar, nu veel harder en dwingender als bij het begin.		Die weg.	Voorste lampjes feller.	Gestamp sterft weg Zacht handgeklap. . . . . * * * * *	Applaus, hard gestamp. Op het hoogtepunt: een schreeuw.	
1909	(5. Preeze. Applaus) Plots maken allen een bruske wending met het bovenlichaam naar het publiek toe en stopt het geklap. Alle spelers staan in "freeze", kijken het publiek aan. De armen worden hoog boven het hoofd in de lucht gehouden. De middelste aktrice kijkt nog voor zich. De vijf acteurs links kijken over hun rechterschouder, de vijf rechtse acteurs kijken over hun linkerschouder. Het aankijken van het publiek duurt lang; voor de rest gebeurt er niets.					Het lampje boven de middelste aktrice brandt feller.	
2209	Ze draaien zich langzaam weer naar voren, de handen weer naast het lichaam. De beweging verloopt uiterst langzaam en vloeiend, uiterst gelijk. (6. Opkomst man met borden en kronen) Van rechts komt een acteur op. Hij blijft onder de derde rij lampen staan, net voor de middelste speler. (8. Vrijen met de onzichtbare geliefde) De acteurs beginnen een imaginaire geliefde te kussen en te omhelzen. SITUATIE: <p style="text-align: center;"> $\begin{matrix} X \\ \downarrow \\ \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \\ X \ X \ X \ X \ X \ X \ X \ X \ X \ X \end{matrix}$ </p>	De acteur heeft geen wit hemd boven zijn pak. Hij draagt 2 borden die elkaar bedekken, daarop 2 kronen.		2 lampjes feller . . . . * . . . . * * * * *	Kusgeluiden. - Lampen: middelste en voorste rij lampen branden.		
2330	(7. De standbeelden) De twee buitenste acteurs gaan in de richting van het scherm, blijven enkele stappen verder staan en kleden zich simultaan uit. Ze nemen een pose aan: een arm in de lucht, vuist gebald, de andere hand neemt de eerste arm vast in een hoek van 90 graden			Lampjes boven de 2 naakte spelers feller.			

	De ene acteur is a.h.w. het spiegelbeeld van de andere.	kleren naast hen op de grond.	. . . . * * * * *	
	De middelste speler (met de borden) hurkt neer en zet de borden op de grond. Hij neemt de kronen weg en zet ze naast de borden. Hij plaatst het bovenste bord onder het onderste en gooit een aantal kikkers op de scene die op het bedekte bord zaten. Hij gaat weer rechtstaan, stapt schuin links naar voren waar hij de acteurs van de scene duwt, te beginnen met de meest linkse.	klikkers	* * * * * * * * * * * * * * *	- Voorstelling: Publiek ziet klikkers pas als ze bewegen.
2459	(9. Ondervraging I, 10. Kikkerscene) Ze komen echter onmiddellijk weer op scene met uitzondering van een blonde aktrice die daartoe verhinderd wordt. De acteurs op scene doen het hemd boven het pak uit en werpen dat elk over een kikker, dan staan ze recht voor het hemd. Ze zijn verspreid over de middenruimte. De blonde aktrice probeert tevergeefs alle manieren om terug op het podium te komen; een plotse agressieve aanval of een zachte verleidingsmanoeuvre.	Zwart pak, uitgezonderd de blonde aktrice.	Fragment van een schilderij : engel die een hand onder haar borst houdt.	Voetstap- pen, gehijg van de blonde ak- trice, soms een pijn- kreet.
2710	De acteur (van de kikkers) op ondervragende toon: "1876?"			
	De twee naakte acteurs veranderen hun pose: de twee handen op het hoofd.			
	WORDT HERHAALD			
3047	Ondertussen buigen de andere acht acteurs een voor een door de knieën, rapen het hemd op (met de kikker) en gaan dan achteraan op een horizontale lijn staan, gezicht naar het publiek gekeerd, het doek voor zich vasthoudend. Een van de actrices gaat langzaam af; schuin rechts. Een van de kikkerdragers legt zijn pakje neer en geeft er een paar flinke trappen op, raapt het op en laat de bloedvlekken zien die nu het hemd kleuren. Hij staat daarbij weer recht. De andere acteurs doen een voor een hetzelfde. Het vechtende koppel begint er vermoeid uit te zien. Ze zijn allebei bezweet; de blonde aktrice kijkt woest.		-Dia uit (MV) dia: "Les caresses" van E. Knophf.	- Ze kust het hemd met de kikker erin. - Dia: kleur, be- strijkt onder- ste derde deel van het doek.
	SITUATIE: <pre> X X X X X X X X ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ X M M ↑ X O X X↑ ↓↓ </pre>			
3518	De kikkermannen gaan langzaam af in een rij.		- dia uit (MV)	- Een komt naar voren en neemt de borden mee.
3723	(11. De lopende band) Tien acteurs komen langzaam op een horizontale lijn op tegen het projektiescherm, vijf van rechts en vijf van links, op gelijke afstand van elkaar. Ze staan met hun gezicht naar het publiek. Gelijktijdig grijpen ze met hun twee handen naar hun hart. Ze doen hun borst "zwellen", houden het hoofd schuin. Dan brengen ze de handen weer naast	Twee scap- ters in de handen van de twee buitenste acteurs.		‡: kusge- luid ‡: kusge-

Tijd	Woord/Toon	Mimiek/Gebaar/Beweging	Kled/Rek	Dekor	Belichting	Muziek/Bruit	Opmerkingen
		het lichaam. ¶					
		Ze gaan een stap opzij (links), staan weer stil. ¶					luid
		Ze brengen de handen naar het hart, heffen de					¶: kusge- luid
		borst, gaan een stap naar rechts (weer gewoon) ¶					¶: kusge- luid
	1876? De actri-	enz..					
	ce gilt iets	De tegenspeler van de blonde aktrice verzet zich					
	onverstaanbaars	niet meer. Zij raapt traag haar afgerukte hemd op,					
	"... "	maar is nog steeds op haar hoede.					
	1876? De actri-	Het bewegingspatroon van de acteurs is nu licht					
	ce herhaalt nu	veranderd: de meest linkse acteur grijpt nu naar					
	bedaard haar	zijn mond i.p.v. naar zijn hart. Bij de volgende					
	antwoord: "Die	stap opzij doet zijn buur hetzelfde enz...					
4019	Ring des Mibe-	tot allen de beweging hebben overgenomen. We					
	lungen, Richard	krijgen het effect van een lopende band.					
	Wagner, Fest-						
	spielhaus, Bay-						
	reuth."	De actrice wordt door haar tegenspeler op het					
		podium geholpen. Ze nemen elkaars hand en draaien					
		zich langzaam om naar de andere acteurs, gaan uit					
		elkaar, hun handen zo lang mogelijk in elkaar.					
		plots lopen de twee naakte jongens op hen toe en					
		geven hen een duw, zodat ze op de grond vallen.					
		De "lopende band" duurt voort.					
4357		(12. Tango)					
		De twee jongens gaan in het midden van de scene					
		tegenover elkaar staan, de beide kronen tussen hen					
		in. Ze rapen de kronen op en plaatsens die op hun	Twee ge-	Dia: "Le			- Dia: kleur
		hoofd. Ze nemen elkaars hand vast. De "lopende	kroonde	verrou"			
		band" is weer aan het veranderen; beide handen	naakte	Fragonard.			
		worden in afwerende houding links gehouden. De	jongens.		alle licht		
		beweging wordt weer van links naar rechts doorge-			jes fel		
		geven.			* * * * *	Treurmars	
		De "keizers beginnen op de muziek een tangodans te			* * * * *	van Gotter	
		maken; hun bewegingen zijn koel, korrekt, vastbe-			* * * * *	dammerung.	
		raden. (Intussen zijn de blonde aktrice en haar			* * * * *	(Wagner)	
		tegenspeler van de scene verdwenen.)			* * * * *		
4757		Na hun dans blijven de keizers stilstaan in het					- Muziek: ebt
		midden van de scene. De lopende band stopt, de					weg
		keizers nemen een pose in. Ze staan op ongeveer					
		1 meter uit elkaar, hebben elkaars hand vast, hun					
		lichamen naar elkaar toe gewend.					
		(13. zang: 'Jochanaan')					
	Ach! Ich habe	SITUATIE:			Nog een		
	deinen Mund ge-				lichtje	De tekst	
	kusst, Johanaan	X X X X X X X X X X			fel: boven	wordt ge-	
	Ach! Ich habe	↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓			de keizers	zongen	
	ihn gekusst,				... ..	door een	
	deinen Mund, es	X X X			... ..	van de	
	war ein bitter-				... * ...	keizers.	
	erer Geschmack				... ..		
	auf deinen Lip-				... ..		
	pen. Hat es						
	nach Blut ge-						
	schmeckt? Nein.						
	Doch es schmeck						
	te vielleicht						
	nach Liebe. (Uit						
	"Salome" van						
	Richard Strauss						
	Dresden, 1905)	¶ Vijf acteurs draaien zich 90 graden naar links,					¶: kusge-

	de vijf rechtse acteurs draaien zich naar rechts. De twee buitenste acteurs geven elk een scepter aan een van de keizers. Uitgezonderd de keizers gaan allen af. (14. Overgang naar klerenscene) Een van de keizers komt langzaam naar voren, een trotse blik op het gelaat. Aan de rand van het podium draait hij zijn rug naar het publiek. De andere gaat naat het projektiescherm en blijft daar staan, eveneens zijn rug naar het publiek gekeerd.					luid : kusge- luid	
5050	(15. Klerenscene) Van elke kant komt een acteur op. Ze gaan op een horizontale lijn staan tussen de twee keizers in, op gelijke afstand van elkaar. Ze doen de achtergebleven schoenen van de keizers aan. Ze gaan nu naar elkaar toe en blijven op een welbepaalde afstand van elkaar staan, tussen de keizers, gezicht naar het publiek. Van elke kant komt er weer een acteur op. Ze doen het achtergebleven hemd van de keizers aan, gaan naar elkaar toe en blijven op een welbepaalde afstand van elkaar staan, tussen de keizers, gezicht naar het publiek. Ze staan naast de twee andere acteurs, weer op dezelfde afstand. Van elke kant komt er weer een acteur op. Ze doen de achtergebleven broek van de keizers aan, gaan in dezelfde richting van de andere acteurs en blijven op dezelfde afstnsd naast hen staan. Weer komen er twee acteurs op. Ze doen de jas van de keizers aan, gaan naast de andere acteurs staan.	De twee ak- teurs heb- ben geen schoenen aan. Dan: schoenen van de keizers aan. Missen hun hemd. Geen broek aan. Geen vest aan. Allemaal aangekleed	dia weg		.. * .. . . * * * * .. * ..	Akteurs die opko- men, kussen op het rit- me van de bruidsmars van Men- delssohn.	- Licht: de middelste ri- lampen brand
	SITUATIE: ↑ X 4 3 2 1 1 2 3 4 X X X X X X X X ↑ X						
	De voorste keizer begint de maat te slaan op het ritme van de zoengeluiden. De anderen staan stil. Dan gebeurt er een ogenblik niets.					Ogenblik stilte.	- Dans-telle "un, deux, trois et qua- /cing, six, s et huit"
	Een acteur begint traag te tellen: "one, two, three...". Een andere valt in met een eigen ritme en intontie: "un, deux, trois, quatre, cinque...". Dit gaat zo door tot ze allemaal aan het tellen zijn, door el-	Diegene die begint te tellen, houdt een imaginair kledingstuk naar de voorste keizer opgeheven, hij presenteert a.h.w. zijn kledingstuk, biedt het te koop. Het is duidelijk dat het bewuste kledingstuk hetzelfde is als dat wat de acteur juist heeft aangetrokken. De anderen die invallen doen hetzelfde, met hun eigen aangetrokken kledingstuk (Maar weer niets voor zich uit houdend).					

Tijd	Woord/Toon	Mimiek/Gebaar/Beweging	Kled/Rek	Dekor	Belichting	Muziek/Bruit	Opmerkingen
	kaar.						
	Het is een chaos						
	tisch geheel.	Na een tijdje brengen ze hun handen weer naast het					
		lichaam, een voor een, in willekeurige volgorde.					
	Het tellen						
	stopt. (stilte)						
	Een van de ak-	De akteur die begint te tellen draait zich om,	Elke ak-				
	teurs begint op	doet zijn specifieke kledingstuk uit en toont het	teur mist				
	fluistertoon te	aan de achterste keizer. (Deze ziet niets, vermits	kleding-				
	tellen, de an-	hij met zijn rug naar de acteurs staat.) Alle ak-	stuk. De				
	deren vallen	teurs die beginnen te tellen doen hetzelfde. Dan	eventuele				
	een voor een in	doen ze hun kleren weer aan, draaien zich weer om	kleren die				
		naar het publiek.	men moest				
			uitdoen om				
			bijv. bij				
			het hemd				
			te komen,				
			liggen				
			naast de				
			acteurs.				
	Een voor een		Weer aange-				
	stoppen ze met	Een ogenblik niets.	kleed.				
	tellen. (stilte)						
	Een van de ak-						
	teurs begint						
	opnieuw luidop						
	te tellen, de	Een akteur komt nu tot bij de voorste keizer en					
	anderen vallen	presenteert het (imaginaire) kledingstuk. De ande-					
	in.	ren blijven nog ter plaatse. Na een tijd gaat de					
		aktrice bij de voorste keizer weg, terug naar haar					
	Het tellen	plaats.					
	stopt. (stilte)	Handen naast het lichaam. (rust)					
	Iemand zet weer						
	het fluisteren						
	in, de anderen	Ze draaien zich om, doen hun kledingstuk uit, een	Missend			Muziek	- Actrice: de-
	vallen in.	aktrice gaat tot bij de achterste keizer om haar	kleding-			valt in:	zelde aktrice.
		kledingstuk aan te bieden. Ze blijft op een lood-	stuk wordt			"Circles"	
		rechte lijn t.o.v. haar uitgangspositie staan. De	vastgehou-			van W. Mer-	
		anderen blijven ter plaatse. Na een tijd kleden ze	den en ge-			tens.	
		zich weer aan en draaien ze zich weer naar het pu-	toond.				
		bliek.					
	Fluisteren	Handen naast het lichaam. (rust)	Weer aan-				
	stopt. (stilte)		gekleed.				
	Een speler be-	Nu gaan er al drie naar de voorste keizer om hun					
	gint weer te	kledingstuk aan te bieden. Ze proberen elkaar					
	tellen, de an-	daarbij te verdringen. De anderen blijven ter					
	deren vallen	plaatse staan, de keizer blijft onverstoord en					
	een voor een in	statig voor zich uit kijken. Na een tijdje gaan ze					
		terug naar hun plaats, een voor een, handen naast					
		het lichaam. (rust)					
	Het tellen						
	stopt. (stilte)						
	Het fluisteren	Ze draaien zich om, trekken het welbepaalde kle-	Een mis-				- 3 Spelers:
	begint weer.	dingstuk uit. Twee spelers gaan in een loodrechte	send kle-				gaan naar het
		lijn tot op de hoogte van de achterste keizer en	dingstuk				achterdoek.
		presenteren het kledingstuk dat ze voor zich uit	wordt vast				
		houden. De anderen blijven ter plaatse. Na een	gehouden				
		tijd doen ze weer hun kledingstuk aan, gaan terug	en getoond				
		naar hun plaats en kijken weer allemaal naar het	Weer aan-				
		publiek.	gekleed.				
	Fluisteren	Handen naast het lichaam. (rust)					
	stopt. (stilte)						

Tijd	Woord/Toon	Mimiek/Gebaar/Beweging	Kled/Rek	Dekor	Belichting	Muziek/Bruit	Opmerkingen
	Tellen begint weer en klinkt harder dan bij het begin. Tellen stopt. (stilte)	De acteurs presenteren hun kledingstuk, proberen elkaar te verdringen om de keizer te overhalen. Er komen weer meerdere acteurs naar voren, ze keren na een tijd terug naar hun plaats. Handen naast het lichaam. (rust)					
	Fluisteren be- gint. Fluisteren stopt. (stilte)	Vier spelers gaan naar de achterste keizer, pre- senteren hun kledingstuk, keren terug, kleden zich aan, draaien zich weer om. Handen naast het lichaam. (rust)	Een mis- send kle- dingstuk wordt vast gehouden en getoond Weer aange- kleed.				
	Het tellen be- gint opnieuw, nog heviger. Korte stilte. Het fluisteren herbegint.	De spelers beginnen elkaar te duwen voor de keizer om hun kleren aan te bieden. Ze keren na een tijd weer naar hun plaats, handen naast het lichaam. (rust) Enkele spelers gaan weer in een loodrechte lijn tot bij de achterste keizer, ze raken elkaar niet aan, presenteren hun kledingstuk, de keizer ziet niets, ze gaan terug, kleden zich aan en draaien zich om, handen naast het lichaam. (korte rust)					- Bijvoorbeeld
	Fluisteren stopt, (nog kor- tere stilte)		Missend kleding- stuk wordt aan de kei- zer ge- toond. Weer aan- gekleed.			Steeds harder. Schreeuwen	
	Het tellen be- gint weer, nu hevig, opdrin- gerig, luid. On- danks het vech- ten blijven ze onverstoord ver- der tellen. Tellen stopt. (stilte)	Ze staan nu allemaal bij de voorste keizer, een vastberaden blik op het gezicht, ze verdringen elkaar, gaan elkaar te lijf, gaan dan weer een voor een naar hun plaats, handen naast het lichaam (rust)					
	Fluisteren weer	Ze presenteren hun kleren t. h. v. de achterste kei- zer (raken elkaar niet aan), zelfde afstand tussen elkaar. Ze keren weer naar hun plaats, kleden zich aan, draaien zich om, rusttoestand.	Missend kleding- stuk ge- toond aan de achter- ste keizer Weer aange- kleed.				
	Fluisteren stopt. (stilte)						
	Tellen begint bijna direkt opnieuw luid, hevig. Tellen stopt (stilte)	De spelers gaan naar voren, presenteren hun imagi- naire kleren, duwen elkaar weg. De keizer blijft onverstoord. Ze gaan weer naar hun plaats. Rusttoestand.					
	Fluisteren op- nieuw.	Ze draaien zich om, gaan nu allen naar de achter- ste keizer, in een loodrechte lijn, raken elkaar niet aan, staan op dezelfde afstand uit elkaar. De voorste keizer stapt nu pronkerig langs de rand van de scene, werpt zijn scepter in de lucht en vangt die weer op. Terug naar hun plaats, enz. rust	Een lijn van kleren die in de lucht wor- den gehou- den. Weer aange- kleed. kijkt)	Dia "Het toilet van Venus" School van Fontaine- bleau. (da- me die in de spiegel kijkt)	. * * * *	- Dia: kleur - Licht: de mid- delste rij lam- pen branden. - Licht: volgt de keizer.	
	Fluisteren stopt (stilte).						
	Het tellen her- begint, nu zeer	Ze gaan allemaal op de voorste keizer af, presen- teren hun (imaginaire) kleren nu uiterst opdringe-					

Tijd	Woord/Toon	Mimiek/Gebaar/Beweging	Kled/Rek	Dekor	Belichting	Mziek/Bruit	Opmerkingen
	heftig.	rig. De keizer loopt langzaam en statig naar het projektiescherm toe. De andere spelers klitten rond hem en gaan mee, ze verdringen elkaar. De keizer gaat met zijn rug tegen de andere keizer staan. De acteurs presenteren nog altijd hun kleren. Iemand zit op de schouders van een medespeler. Na een tijd keren ze terug naar hun plaats. Rusttoestand.			. . . * . . .	hard	
	Het tellen stopt. (stilte)				. . . . .		
	Het tellen begint direkt opnieuw, dezelfde heftige toon.	Ze doen hun kledingstuk weer uit, nu met het gezicht naar het publiek gekeerd. Ze presenteren hun kledingstuk aan het publiek en doen het dan weer, maar op een zeer ongewone manier. (Bijvoorbeeld het hemd rond de nek gebonden.)	Ze zijn op een bizarre manier aangekleed		. . . * . . . . * * * * *		- Licht: middelste rij lampen floept plotseling aan.
	Het tellen stopt. (stilte)	(16. Freeze klerenscene) Rusttoestand					
60	16	De keizers stappen langzaam weg, de voorste naar links en de achterste naar rechts. Ze lopen zeer fier, hebben een hautaine blik op het gelaat. Ze gaan af.					
		(17. Balanceren met het Mes, zang: "Isolde" I)					
	Mild und leise, wie er lachelt, wie das Auge hold er offnet, seht ihr's Preunde? Seht ihr's nicht? Immer lichtern wie er leuchtet, sternumstrahlet hoch sich hebt? Seht ihr's nicht? Wie das Herz ihm nutig schwillt, voll und hehr im Busen ihm quillt? Wie den Lippen, wonnig mild, seiner Atem sanft entweht, Preunde! Seht! Fuhlt und seht ihr's nicht? Hore ich nur diese Weise die so wunderbar voll und leise, wonne klagend, alles sagend mild versohnend aus ihm tonend,	Ze beginnen te balanceren op de rand van de scene. De linkse akteur begint te zingen. Ze komen langzaam op elkaar toe. In het midden houden ze halt. De linkse akteur maakt enkele flinke uithalen met een mes en raakt de andere ternauwernood niet. De andere maakt een kleine afwendende beweging, waarschijnlijk op het gevoel, vermits hij geblinddoekt is. De linkse akteur verwisselt het mes van hand. Ze draaien zich om en balanceren terug.	Hebben geen jas aan.		. . . . * . . .	Wordt stil ler en stopt. Muziek van R. Wagner als begeleiding v. d. zanger (Uit "Tristan und Isolde", Munchen, 1865.)	- Licht: Voorste rij lampen brandt. - Muziek: geen begeleidende muziek.
		SITUATIE:					
		Hij neemt het mes weer in zijn andere hand, draait zich weer om, balanceert naar het midden, zwaait met het mes; net op het gevaarlijke moment zakt de andere akteur door de knieën, draait zich om en keert terug. Ze balanceren weer naar het midden. enz...					- Balanceren: de balanceerders vallen wel eens van de to-

in mich dringet,
 auf sich schwin-
 get, hold erhal-
 lend um mich
 klinget? Heller
 schallend, mich
 umwallend, sind
 es Wellen sanf-
 ter Luft? Sind
 es Wogen wonni-
 ger Dufte? Wie
 sie schwellen,
 mich umrauschen
 soll ich atmen,
 soll ich lau-
 schen? Soll ich
 schlurfen, unter
 tauchen? Suss
 in Duften mich
 verhauchen? In
 dem vogenden
 Schwall, in dem
 tonenden Schall
 in des Welt-A-
 tems wehenden
 All, ertrinken,
 versinken unbe-
 wusst hochste
 Lust!

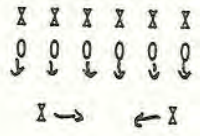
Het balanceren duurt voort, steeds maar heen en
 weer.

neelrand. Wan-
 neer de zanger
 valt, is dat te
 horen.

8202

(18. Afgaan klerenscene)
 De acht 'kleermakers' gaan een voor een af.
 (19. Balanceren/ Het Mes, 20. Handjesscene)
 Zes acteurs komen van rechts oplopen, dragen een
 stapeltje borden, maken bewegingen alsof ze heel
 vermoeid zijn. Ze gaan op een horizontale lijn
 staan, in het midden van de scene, op gelijke af-
 stand van elkaar. Ze houden de borden in de linker
 hand. Ze zetten de borden simultaan op de grond
 en gaan er bovenop staan.

SITUATIE:

Bij het hijgen steken ze de tong uit en halen ze
 op het ritme van het gehijg de schouders op. Onder
 tussen balanceren de twee geblindoekten verder.
 Als het hijgen gestopt is, stappen ze van de bor-
 den af. Ze nemen simultaan een bord vast in de
 linkerhand, dan gaan ze weer op de borden staan.
 Ze nemen er iets van en beginnen daarop te kauwen.
 Twee acteurs stappen weer van de borden af en ma-
 ken een kunstje met het bord in hun hand, bijvoor-
 beeld op een been ronddraaien, het bord in de
 lucht houdend. Ze nemen weer een bord van de sta-
 pel en gaan weer op de resterende borden staan.
 Dan doet een andere aktrice net hetzelfde. Dit
 gaat zo door tot iedereen een kunstje heeft ge-
 maakt. Iedereen staat nu weer op een bord. Ze ne-

Dia weg.

zwart pak,
 zes keer
 een stapel
 borden

Dia van
 een frag-
 ment van
 "De jacht-
 godin Dia-
 na" van de
 school van
 Fontaine-
 bleau.

Muziek
 stopt
 Voetenge-
 stamp, ge-
 kuch (ver-
 moeidheid)

1 voor 1
 beginnen
 ze rit-
 misch te
 hijgen
 (als van
 een hond),
 allemaal
 op hun ei-
 gen manier
 Hijgen
 stopt.

Fade-in
 vorige me-
 lodie, nu
 zonder
 zang (Wag-
 ner)

- Afgaan: twee
 aan twee af
 - Oplopen= (Ne-
 derlands) ren-
 nen

- Dia: zwart-
 wit. Beeld
 toont rennende
 jachthond en
 een paar benen.
 - Hijgen: spe-
 lers hijgen de
 dialoog van de
 lopers (zie
 verder)

- Variaties:
 variaties op
 op een been
 ronddraaien,
 volgorde is
 variabel.

	men er allemaal iets van af en beginnen er op te kauwen. Een aktrice stapt van het bord, neemt de kaugom en plakt die ergens op haar lichaam. Ze neemt weer een bord van de stapel en gaat weer op de resterende borden staan. Een volgende akteur stapt van de borden, plakt de kaugom op een lichaamsdeel, begint dit lichaamsdeel af te wassen en te likken. Het doet zeer dierlijka aan. Hij neemt een bord op en gaat weer op de stapel staan. Dit gaat zo door tot alle acteurs aan de beurt geweest zijn. Het balanceren duurt nog steeds voort.						- Variaties: variaties op een lichaamsdeel schoonmaken. - Geluid: spung geluid
	En akteur stapt van zijn borden en begint op een imaginaire hond te roepen. Na een aantal pogingen neemt hij een bord op en gaat op de stapel staan. Twee acteurs stappen op hun beurt van de borden af en roepen eveneens op een imaginaire hond, buigen door de knieen en maken allerlei lokbewegingen en -geluiden.						Fade-out muziek. Lokgeluiden, kletsen op dij, fluiten - Geluiden: bijvoorbeeld
	Als iedereen aan de beurt geweest is, staan ze weer allemaal op de borden, nemen er iets van en beginnen erop te kauwen.						
	Een akteur stapt van de borden en werpt de kaugom weg. Twee anderen open naar de plaats waar de kaugom gevallen is, rapen die op en plakken ze in het gezicht van de aktrice. De aktrice neemt een bord op en gaat op de stapel staan. Een tweede akteur schopt zijn kaugom weg. Een andere gaat ze halen en plakt ze op het pak van de vorige. Deze neemt de rest van de borden op. Een volgende akteur spuwt zijn kaugom weg. Een andere haalt ze terug en stopt ze terug in de mond van de eigenaar. Deze maakt van de gelegenheid gebruik om in de vingers van de andere te bijten. Op zijn beurt neemt hij de rest van de borden op.						Fade-in zelfde melodie (Wagner) Bordengekletter.
	Als de laatste zijn borden opgenomen heeft, gebeurt er heel even niets. Plots nemen ze tegelijk het bovenste bord van de stapel die ze in hun handen houden en slaan daarmee alle andere borden stuk. Hun gezicht blijft daarbij heel strak, alsof het buiten hen om gebeurt.						Fade-out muziek - Geluid: bijvoorbeeld.
	(22. Rust Hondjesscene)						
1004	Dan staan ze allemaal en kijken ze strak voor zich uit.						Fade-in vorige melodie. Voetstappen, bordengekletter. Kreun.
	En geblinddoekt te begint weer te zingen: "Mild und leise..."	(21. Balanceren/ Het Mes, Zang: Isolde II)					Stilte Fade-out muziek. Luid bordengekletter.
		Het balanceren krijgt weer alle aandacht.	dia "Salome" van Raphael (afgehakt hoofd)				Fade-in vorige melodie (Wagner), ditmaal met zang
							- Dia: kleur - Schilder: Luigi - Zang: alleen de zanger zingt - Licht: voorste rij lampen brandt
		(23. Keizer strooit zijn kleren uit)					
	Twee keizers komen links en rechts op van achter het projektiescherm, strooien kleren in het rond. Ze lopen zeer parmantig, de scepter in hun hand. Een keizer blijft tegen het projektiescherm staan, in het midden van de scene, zijn gezicht naar het publiek.						Lawaai van kleren die weggeworpen worden (schoenen)

Tijd	Woord/Toon	Mimiek/Gebaar/Beweging	Kled/Rek	Dekor	Belichting	Mziek/Bruit	Opmerkingen	
1075	Lied stopt.	{(24. De blinden kleden de keizer) Zes acteurs stappen door de scherven naar voren. Het balanceren stopt, de twee geblinddoekten be- ginnen de rondgestrooide kleren bijeen te zoeken, op handen en voeten. Als ze een of ander kleding- stuk gevonden hebben, gaan ze daarmee naar de kei- zer die tegen het scherm staat en doen ze hem dat aan. Het vinden van de kledingstukken moet wel in volgorde gebeuren. Een van de ak- (25. 'Eerste knoop...') teurs vooraan De acteurs doen simultaan de eerste knoop van hun roept op beve- jas open. lende toon: "Eerste knoop!" "Tweede knoop!" Ze doen hun tweede knoop open. "Derde knoop!" Derde knoop open. Enzovoort, tot en met de zesde knoop. "Jas uit!" Ze doen simultaan hun jas uit en houden die vast naast hun lichaam, twee acteurs rechts en twee links. "Jas neer!" Ze leggen de jassen naast zich neer. "Kraag!" Ze zetten simultaan hun kraag recht. "Das!" Ze doen hun das uit, twee houden die rechts, de andere twee links. "Eerste knoop!" Eerste knoop van het hemd wordt losgemaakt. "Tweede knoop!" Tweede knoop los. "Derde knoop!" Derde knoop los. Enzovoort, tot en met de zesde knoop. "Hemd uit!" Ze trekken simultaan hun hemd uit, twee acteurs houden het links van het lichaam, de twee anderen rechts. "Hemd neer!" De hemden worden neergelegd, bovenop de jassen.						
			Zonder jas				- Aantal ak- teurs: drie rechts en drie links. - Aantal ak- teurs: idem	
			Zonder das					
			Zonder hemd.				- Aantal ak- teurs: idem.	
			De acteurs hebben nog juist hun lange broek aan, het meisje draagt nog haar bh.					
1100	De lopende ak- teurs roepen om de beurt een naam, titel, da- tum. Na een aan- tal citaties beginnen ze van vooraf aan, in dezelfde vol- gorde: "1967(E)? King Lear, Wil- liam Shakespea- re, The Royal Shakespeare Com- pany of London! Peter Brook! Pe- ter Brook! Pe- ter Brook? Na-	{(26. Lopersscene) De aktuers beginnen ter plaatse te lopen. Onder- tussen blijven de twee geblinddoekten naar de kle- dingstukken van de keizer zoeken. Dan gaan ze tel- kens met een kledingstuk naar de keizer en trekken ze hem dat aan. SITUATIE: X ↓ X X X X X X X X ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ De loopstijl van de verschillende acteurs ver-						
					Dia van 2 handen die elkaar net niet raken ; fragment van de schepping van Adan van Michel angelo		- Dia: zwart- wit - Tekst: heeft dialogo (actie- reactie) karak- ter. (zoekende geblind- doekten).	

<p>rat Sade, Peter Brook, London! 1967(E)? 1969! Dionysos in '69 Richard Schech- ner, NY 1969(E)? The Constant Prince, Tsjecho- slovakya, S. Gro- tovski, (...) Pa- rijs. Paradise Now! Julian Beck Rabelais, J.L. Barrault, 1964, 1964(E)? 1964.. 1967(F)! The kitchen Arnold Wesker The Kit- chen Arnold Wes- ker?The Kitchen Arnold Wesker! A. Mnouchkine, Cirque de Mont Martre, Paris. Paris! Paris! I was sitting on my patio, this guy appeared, I thought I was hallucinating! Titus Androni- cus, Iphigenie, Joseph Beuys, 1967? L' archi- tect de (...) 1961(E)? The A- merican Dream, Playhouse, Al- len Schneider, Playhouse, New York! Paris! New York! Am- sterdam! Milano Brussels! Bru- zelles! Paris.. Le Theatre du Soleil. Peter Reisser, Krapp' s last tape? Samuel Beckett, Donald Mac- queeny, Royal Court Theatre, London, Gross und Klein, Bo- tho Strauss, Jo- han, Johan Wolf- gang von Goethe! 1918(F)? Tor- quato Tasso,</p>	<p>schildt; sommigen tonen ook vlugger tekenen van vermoeidheid dan anderen. Ze beginnen steeds meer te transpireren. Hun gezicht vertrekt van de in- spanning, de passen worden zwaarder en langzamer naarmate ze meer gelopen hebben, soms vertoont een speler een nieuwe opflakking van energie.</p>			<p>- Licht: hele voorste rij lampen brandt.</p>
---	--	--	--	---

tijd	woord/toon	Ritmiek/Gebaar/Beweging	Kled/Rek	Dekor	Belichting	Muziek/Bruit	Opmerkingen
	1979(F)? Mauser						
	Hamlet Machine,						
	Heiner Muller,						
	(...) Gerard						
	Philipe, Paris!						
	1967(E)? Muller						
	Camus, Muller!						
	Camus! Muller!						
	Moliere!!						
	WORDT HERHAALD						
	Intonatie wordt						
	dringender,						
	krachtiger, sme						
	kender.	Als de keizer aangekleed is, stappen de twee ge-					
		blinddoekten elk langs een andere kant van het					
		projektiescherm weg.					
		(27. Sleepdragers brengen stoffer en blik)					
		Langs beide kanten komt nu een meisje op dat	Meisjes				
		naast elke acteur een borstel en een blik neerlegt	zonder jas				
		(simultaan). Ze gaan naast de keizer staan, elk	6 vuilblik				- Aantal: 4 ro-
		langs een kant.	ken en 6				de vuilblikken
	Het rijtje	(18. Rust lopers)	borstels				en 4 borstels
1304	wordt beëindigd	Ze stoppen het ter plaatse lopen en gaan zitten.		Dia weg.		Geen ge-	
		De aangeklede keizer stapt traag weg, de twee meis-				loop meer.	
		jes dragen zijn imaginaire sleep en gaan mee af.					
		De keizer doet uitermate pronkerig.				Gekuch, ge-	
		(29. Sigaret roken)		Dia: "De		hoest, ge-	- Dia: zwart-
		De lopers halen een sigaret boven en beginnen te		eed van de		hijg, ge-	wit
		roken. Ze staren uitdagend in de zaal. De sigaret		Horatii"		zucht.	
		wordt helemaal opgerookt, dan doven ze hem in het		David			
		vuilblik en herstellen zich een beetje.		(1784)			
1354	Een acteur op	(30. "Eerste Knoop" II)					
	bevelende toon:	Ze staan simultaan recht met het hemd in een hand.		Dia weg			
	"Hemd aan!"	Ze doen het hemd aan.	Hemd aan.				
	"Eerste knoop!"	Ze sluiten de eerste knoop.					
	"Tweede knoop!"	Ze sluiten de tweede knoop.					
	"Derde knoop!"	Ze sluiten de derde knoop.					
	Enz... tot zes	Enzovoort... tot de zesde knoop.	Hem is				
	"Das op!"	Ze nemen das van de vloer.	dicht.				
	"Das aan!"	Doen das om.	Hebben das				
	"Kraag!"	Ze vouwen hun kraag neer.	om.				
	"Jas op!"	Nemen de jas die naast hen ligt.					
	"Jas aan!"	Doen jas aan.	Hebben jas				
	"Eerste knoop!"	Doen eerste knoop dicht.	aan.				
	"Tweede knoop!"	Doen tweede knoop dicht.					
	Enz... tot zes	Enzovoort... tot zesde knoop dicht is.	Jas is				
		(31. Vegen)	dicht.				
1380		Ze draaien zich gelijktijdig om en gaan op de			* * * * *		
		scherven toe, het blik en het borsteltje in hun			* * * * *		- Aanwezigheid
		handen. Ze beginnen de scherven op te vegen.			* * * * *		acteurs: de lui
		Er komen twee acteurs op die ongeveer onder de	Hebben		* * * * *	Melodie	tenste twee ak-
		middenste rij lampen halthouden, uiterst rechts	geen jas			van het	teurs gaan af
		en links van de scene. Ze staan naar elkaar toege-	aan, kroon			fluiten	en keren terug
		keerd, het bovenste deel van hun romp is iets naar	op het			"La donna	met een groene
		voren gebogen. Ze hebben elk een vuilnisbak mee-	hoofd.			"e mobile"	vuilnisemmer.
		gebracht die nu voor hen staat. De acteurs die de	Twee vuil-			uit Rigo-	- Muziek: "Die
		scherven aan het opvegen zijn, gooien die in de	nisbakken.			letto.	Blaue Donau"
		Een van de twee vuilnisbakken. Ze blijven maar					
		scherven vegen, ook als er allang niets meer					

1466 | te zien is. Na deze lang durende arbeid leggen ze hun blikjes in de vuilnisbak en gaan vooraan zitten, hun rug naar het publiek gekeerd op dezelfde afstand van elkaar.
 | De twee vuilnisdragers gaan af, elk langs een kant (32. Opkomen)
 | Een actrice komt van rechts op. Ze heeft een vastberaden tred. Ze loopt op een lijn, parallel met het projektiescherm. Ze gaat uiterst links staan, naar het publiek gekeerd. Een tweede acteur komt op, heeft een eigen manier van gaan, gaat op een welbepaalde afstand naast de eerste actrice staan. Een derde komt op, gaat op gelijke afstand van de tweede staan. Een vierde komt - op een nogal komisch aandoende manier - op; diep door de knieën gezakt. Dit gaat zo door tot er negen acteurs op een rijtje staan.
 | SITUATIE:
 | 1 2 3 4 5 6 7 8 9
 | X X X X X X X X X
 | ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
 | ↑ ↑ ↑ ↑
 | Ze dragen allenaal een pak, uitgezonderd de vijfde (en middenste) die geen jas aan heeft.

- Komisch lopende: op zijn plaats aangeland schuift hij uit tot volle lengte.

1482 | (33. Zang: 'Carmen')
 | De twee middenste acteurs op de rand van de scene draaien zich naar elkaar toe; de twee buitenste gaan aan de kant staan.
 | SITUATIE:
 | X X X X X X X X X
 | ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
 | X ↓ X → X X ↓

De middenste actrice roept: "Dance!!".

(34. Het geweer)
 | De acteurs tegen de achterwand beginnen een militaire pas uit te voeren, ritmisch en kordaat. De twee middenste acteurs vormen een koppeltje. Ze zitten geknield t.o.v. elkaar. Ze doen hun jas simultaan uit en leggen die naast zich neer. Het bovenste deel van hun romp is iets naar voren gebogen. De naakte keizer komt op van links, gaat achter de lijn acteurs traag naar links en wuift hierbij parmantig naar de zaal.

Ze ademen daarbij door de neus, op het ritme van de beweging.
 - Welke acteurs: de twee acteurs aan weerszijden van het toneel ook.

Tekst van Bizet 's "Carmen": "L'amour est un enfant Boheme, il n'a jamais jamais connu de loi, si tu ne m'aimes pas je t'aime, si je t'aime prends garde a toi, si tu ne m'aimes pas, je t'aime, mais si je t'aime prends garde a toi!"

Het meisje en de jongen beginnen elkaar zacht aan te raken, onder het zingen van het meisje, elk om de beurt.
 | De aanrakingen worden steeds bruter, op den duur strelen ze elkaar niet meer, naar slaan ze elkaar in het gezicht, steeds harder.

Dia: "L'amour et psyche" van Picot (1817).
 . . . . . Melodie v. d. aria "Habanera" uit Bizet's Carmen.
 - Licht: achterste rij brandt, eerste rij uiterste lamp links en rechts plus de middelste branden
 - Dia: Renaud et Arvide/ Boucher. Kleur.
 - Danseres voert cyclus klassieke balletbewegingen u
 Ze roept: Stop!
 Handeling stopt

1532 | (35. De Ballerina)
 | De actrice op de achtergrond die geen jas aanheeft stapt uit de rij, draait zich om en begint met haar rug naar het publiek, traag een pliebeweging te doen. Deze beweging wordt vloeiend en correct uitgevoerd. Ze herhaalt de beweging steeds in hetzelfde tempo. De andere acteurs op de achtergrond, draaien zich 90 graden om, de vijf linkse naar links, de vijf rechtse naar rechts.

WORDT HERHAALD

1552 | Lied stopt. Het meisje en de jongen nemen hun jas op, gaan Melodie

Tijd	Woord/Toon	Mimiek/Gebaar/Beweging	Kled/Rek	Dekor	Belichting	Mziek/Bruit	Opmerkingen
		rechtstaan en blijven een ogenblik heel dicht tegen elkaar staan (neus aan neus), dan gaan ze af, elk langs een kant. De andere acteurs gaan ook af.					stopt.
1562		Alleen de ballerina staat nog op scene, ze blijft haar oefeningen herhalen. De bewegingen zijn nog steeds vloeiend, nauwgezet. Een hele tijd lang gebeurt er niets anders op de scene.					- Dia: fragment van de zwaarden van 'De Bed der Horatiërs' / David Kleur.
1675		(36. Tikkertje spelen) Acht acteurs komen op, ze lopen door elkaar. Het is alsof ze tikkertje spelen. Vier van hen gaan tegen het projectiescherm staan, op gelijke afstand van elkaar. De andere vier staan op een wildekeurige plaats meer vooraan en beginnen hun pakjes binnenste buiten te keren. Het worden glitterpakjes. Als ze weer helemaal aangekleed zijn, gaan ze voor een speler in zwart kostuum staan (-houder)		Vier kostuums zijn van binnen bekleed met blinde stof			- Danseres: de danseres roept: "Dance". De handeling stopt. - Dia: weg.
1685		(37. Dansscene) Ze staan met hun gezicht naar elkaar toe gekeerd. De houders met hun rug naar het publiek, staan voor de dansers die met het gezicht naar het publiek staan gekeerd.					
1715		De dansers beginnen elk om beurt minimale bewegingen te maken met handen en voeten, maar worden telkens hardhandig tegengehouden door de houders. De bewegingen overlappen; er is altijd wel iemand die aan het dansen is. Alle bewegingen zijn vloeiend, traag, melodieus a.h.w. Ze worden echter groter, vlugger, het wisselen gebeurt sneller, het tegenhouden wordt steeds hardhandiger, agressiever. Ondertussen blijft de ballerina onverstoord verder haar plies doen, los van het stuwende ritme van de muziek.			Dia van een engel die vliegt boven een stad (?)	Padé-in "Maximizing the audience", Wim Mertens. (heel zacht) Ge-ritsel van de glitterpakjes. Muziek wordt harder en harder. Handen die op de glitterpakjes slaan. Gezang valt in op de muziek; hoge vrouwenstemmen.	- Dia: 'St Michaël verslaat de draak', Raphaël. Bovenste helft (engel met zwaard). Kleur.
	Gezang: "Festspielhaus, Bayreuth, Richard Wagner..."						
	WORDT HERHAALD						
	De dansers die een ogenblik niet dansen, vernoemen een datum en een of ander groots dansspektakel: "1960, Bolero, Maurice Bejart, Ballet du 20-ieme siecle, Bruxelles... enz						
	De titels en namen worden nu onverstaabaar geschreeuwd.	De dansers proberen door te breken doorheen de barricade van de houders, maar worden telkens teruggedrukt naar hun plaats. De bewegingen van de ballerina worden wankelder,					

Tijd	Woord/Toon	Mimiek/Gebaar/Beweging	Kled/Rek	Dekor	Belichting	Muziek/Bruit	Opmerkingen
1832		minder vloeiend. Ze breken plots allemaal tegelijk door tot aan de de rand van de scene. De houders bieden geen weerstand meer, gaan met hun rug naar het publiek op een lijn tegen het projektiescherm staan. De glitterpakjes dansen energiek als in extaze aan de rand van de scene.					Verandering in het zangpatroon; Schaduwen van de dansers op het doek. meer legato, harder opzweepender. Muziek stopt abrupt bij de eerste aanraking. Pijn-schreeuw.
1840		Op het onverwachts draaien de houders zich om en rennen naar de dansers, elk op een lijn en met een ruk aan het haar dwingen ze de dansers te stoppen. De dansers trekken grimassen door de geleverde inspanningen en de plotse ontuchtering, ze hijgen, houden de tanden op elkaar geklemd enz...					
1858	Een van de houders op onder-vragende toon: "1960 (E)?" De ballerina antwoordt: "Maurice Bejart, Bole-ro, Ballet du 20ieme Siecle, Bruxelles". "1948 (F)?" "1948?" "1948?"	(38. Ondervraging II)					- Tekst: bijvoorbeeld - Licht: middelste lampje (boven danseres) gaat branden.
	Geen antwoord.	De houder die ondervroeg, trekt het hoofd van de danser die hij vasthoudt hardhandig naar achteren.					Schreeuw van de danser.
	"1923 (Nd1)?" "Der grunen Tisch, Kurt Joseph Ballet Von Koutjow (?), Weimar." "1978 (D)?" "Kontakthof, Pina Bausch, Wuppertahler Tanztheater, Wuppertahl." "1936 (F) ?" "1936?" "1936?"						- Tekst: Der grune Tisch, Kurt Joos, das Ballet von Kurt Jooss, (Paris).
	Geen antwoord.	Weer trekt de houder die ondervroeg het hoofd van zijn danser naar achteren.					Schreeuw van de danser.
	"1930 (D)?" "Le Sacre du Printemps, Stravinsky, Midjinski, Ballet Russe, Paris." "1932 (NDL)?" "Der grunen Tisch Kurt Joseph Ballet von Koutjow (?) Wei-						

Tijd	Woord/Toon	Mimiek/Gebaar/Beweging	Kled/Rek	Dekor	Belichting	Muziek/Bruit	Opmerkingen
	mar"						
	"1934 (D)"						
	"Merce Cunning-						
	ham, Merce Cun-						
	ningham- Dance						
	Company, NY"						
	"1936 (NDL?"						
	"1936?"						
	"1936?"						
	Geen antwoord.	De houder die geen antwoord krijgt, trekt het hoofd van zijn danser naar achteren.				Schreeuw van de danser.	
	"1971 (E)?"						
	"Accumulation,						
	Trisha Braun,						
	NY"	{(39. Het Mes/Zang: 'Schweig und Tanze', 40. Rust Dansscene)					-Dia: 'Nightmare Fussli'. Kleur. - Licht: achterste rij lichten brandt.
1893	Zanger: "Schweig und tanze. Alle mussen herbei! Hier schliesst euch an! Ich trage die Last des Gluckes, und ich tanze vor euch her.	De zanger komt van links op, de naakte keizer met een mes voor zich uitduwend. Ze balanceren op een lijn, evenwijdig met het projektiescherm. Als ze uiterst rechts van de scene zijn gekomen, slaat de zanger met het mes op de dij van de keizer, deze draait zich om en samen balanceren ze nu naar de andere kant. De acht andere acteurs staan stil.	De keizer is naakt, de zanger in kostuum	Dia van een naakte vrouw die op een rots is uitgestrekt.	. . . . . * * * * *	Melodie van de zanger.	
1933	Wer glucklich ist wie wir, dem sieht nur eins: schweigen u. tanzen!" (Uit "Electra" van Strauss, Dresden, 1911) WORDT HERHAALD (steeds harder)	{(41. Discoballen) Nadat het lied voor de derde maal gezongen werd, springen de glitterpakjes van het podium. De houders hebben hen nog steeds vast bij het haar en doen hen traag ronddraaien. De dansers hebben een grijns op het gezicht; de ogen zijn open gesperd, de tanden op elkaar geklemd. Ze zien er angstaanjagend uit. Het balanceren duurt voort.		De weerkaatsing van de spots op de glitterpakjes beweegt door de hele zaal (discoballen).	Er worden spots op de glitterpakjes gericht.	Operamuziek ("Electra" van Strauss).	- Muziek: muziek is vervolgd op gezongen fragment.
1940		{(42. De dood van de keizer) Bij de laatste noten van de muziek, sterft de keizer door de genadestoot van de zanger, hij ligt nog wat te stuip trekken en is dan (als) dood. Hij ligt net ter hoogte van de ballerina die nog steeds verder danst. De glitterpakjes worden weer op het podium geholpen, ze blijven even naast de houders staan, hun gezicht naar het scherm gekeerd. De houders hebben hen nog steeds vast bij het haar en kijken hen aan. Dan gaan de glitterboys per twee af, de twee linkse naar links, de twee rechtse naar rechts.			. . . . . * * * * *	Muziek stopt.	- Licht: middelste, achterste lampje brandt.
1953		{(43. 'Schnabel') De houders gaan zitten op de rand van de scene, hun gezicht naar het publiek gekeerd en verzorgen a.h.w. hun vermoeide lichaam; ze masseren bijvoorbeeld een pijnlijke spier. Ze kleden zich daarvoor gedeeltelijk uit, om bij de bewuste spier te kunnen komen. Op dat moment zijn de bewegingen van de ballerina al in een ver afgetakeld stadium, ze wankelt hevig, verliest soms haar evenwicht.	Half uitgekleed.	Dia: "De grote Odalisk" Ingres (1814)			- Dia: kleur. - Handeling: buitenste twee masseren kuit en binnenste twee, arm en schouder in spiegelbeeld

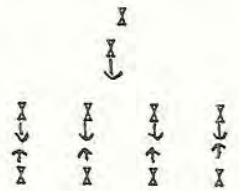

2000 | De acteurs kleden zich weer aan en gaan rechtstaan |
 | 44a De Ballerina ed Keizer, Pieta, 45 Rust Schnabel |
 | De ballerina stopt de plies, blijft even stilstaan |
 | en stapt dan traag naar het projektiescherm toe |
 | waar de keizer nog steeds "als dood" ligt. Ze |
 | stapt over hem heen, draait zich om naar het pu- |
 | blik en tilt de "dode" keizer op. Dan grijnslacht |
 | ze naar het publiek.

| snikt. |
 | . . . * . . . |
 | . . . . . |
 | . . . . . |
 | * * * * * |

2013 | (46. Dragersscene) |
 | Vier meisjes komen op en gaan elk voor een houder | Meisjes |
 | staan, hun rug naar het publiek gekeerd, hun ge- | geen vest |
 | zicht naar de houders. | aan.

SITUATIE:

| De meisjes doen alsof ze sterven. Ze vallen een |
 | voor een op een zeer geaffekteerde manier voor hun |
 | houder neer, te beginnen met de meest linkse ak- |
 | trice. De manier waarop ze sterven is voor alle |
 | vier identiek. Een arm hangt bij alle vier van het |
 | podium. De dragers draaien langzaam het hoofd zo- |
 | dat hun blik op het gezicht van de "gestorven ge- |
 | liefde" valt. Dan gaan ze langzaam door de knieen.

| (44 b. De ballerina en de keizer, Het Afscheid) |
 | De ballerina zet de keizer terug op zijn voeten; |
 | hij is weer levend. Ze gaan traag uit elkaar, zij |
 | naar links, haar gezicht naar het publiek gekeerd, |
 | hij naar rechts, zijn rug naar het publiek gekeerd |
 | Ze proberen zo lang mogelijk met elkaar in contact |
 | te blijven; ze houden elkaars hand zo lang moge- |
 | lijk vast en als ze dan toch moeten lossen, blij- |
 | ven ze nog even in pose, zodat het beeld sterk

- Dia: dia weg

2033 | doet denken aan het schilderij van Michelangelo |
 | "De Schepping van Adam". Dan gaan ze traag af, zij |
 | links, hij rechts. Ondertussen kussen de dragers |
 | hun geliefde een voor een (van links naar rechts) |
 | en komen dan weer recht. (Ze zijn echter nog al- |
 | tijd gekniel.)

| Dia "Amor . . . . . Kugelui- |
 | et Psyche" . . . . . den. |
 | van Picot . . . . . wit |
 | (1817) |

- Dia: zwart-
 wit

2043 | Dan staan ze recht en keren zich langzaam om, al- |
 | le vier langs links en gaan ze elk op een lijn in |
 | de richting van het projektiescherm, eerst heel |
 | langzaam, dan iets vlugger. Hun blik blijft zo |
 | lang mogelijk op de geliefde gericht.

| * * * * * |
 | Voetstap- |
 | pen. |

| Achteraan op de scene draaien ze zich weer lang- |
 |zaam naar het publiek toe en blijven zo op een |
 | lijn staan. De meisjes worden weer "levend" en |
 | staan recht. Ze staan loodrecht t.o.v. hun dragers |
 | Ze gaan langzaam op hun drager toe en springen in |
 | diens armen; ze zijn weer "als dood", d.w.z. slap, |
 | levensloos. De dragers komen weer op een lijn naar |
 | voren, simultaan, en leggen hun geliefde aan de |
 | rand van de scene, in dezelfde houding als de |
 | eerste keer. De dragers staan weer langzaam recht.

Tijd	Woord/Toon	Mimiek/Gebaar/Beweging	Kled/Rek	Dekor	Belichting	Muziek/Bruid	Opmerkingen
		<p>weer sterven. Ze liggen nu echter iets dichterbij de dragers dan anders. De jongens gaan weer op hen toe, rapen hen op en leggen hen neer aan de rand van de scene. De meisjes springen weer energiek recht, lopen naar achteren. De afstand waar ze gaan neerliggen is nu nog kleiner dan te voren. De jongens gaan naar de meisjes en dragen hen weer naar voren; ze raken duidelijk vermoeid; de bewegingen worden potsierlijker, ze transpireren hevig en krijgen de meisjes bijna niet meer van de grond. Het contact tussen beiden wordt ook agressiever. De meisjes springen recht, lopen naar achter, sterven, de jongens gaan er naar toe, brengen hen terug (= sleuren).</p> <p>De meisjes springen weer recht, lopen naar achter, sterven, de jongens gaan er weer op af, rapen hen moeizaam op, brengen hen naar voren. Ze worden weer levend, fladderen naar achter, de jongens gaan hen weer optillen, brengen hen naar voren, ze lopen - weer levend - naar achter, sterven, de jongens gaan hen weer halen; de bewegingen gebeuren nu niet meer simultaan; elke jongen volgt zijn eigen tempo. De afstand wordt steeds kleiner, het optillen gebeurt steeds moeizamer, de jongens zijn meer en meer afgemat in tegenstelling tot de meisjes die steeds energieker schijnen te worden. De dragers trekken een van inspanning getekend gezicht. Het sleuren en verslepen gaat door tot de afstand minimaal geworden is. De coordinatie van de acteurs onderling is nu totaal verloren. Als de meisjes op de kleinst mogelijke afstand van hen liggen stappen ze er simultaan over heen, draaien zich traag om naar het publiek. Zo blijven ze een ogenblik staan.</p>					<p>Lawaai van het ge-sleur en het neerwerpen, gekreun, gehijg, gekuch.</p>
231		<p>(48. Overgang sokkenwassers)</p> <p>Na een tijd staan de meisjes tegelijk op en gaan ze van de scene, twee naar rechts en twee naar links. Ze komen terug, elk met een emmertje en plaatsen dat voor hun drager, dan gaan ze naar achter, simultaan en op een rij. Ze rapen de achtergebleven kleren op en werpen die naar hun drager. Dan gaan ze weer van de scene af, twee links en twee rechts.</p>	<p>Vier emmertjes water</p>			<p>. . . . . Fade-out muziek. . . . . . . * * * . . . .</p>	<p>Voetstappen.</p> <p>Vallende kleren (schoenen)</p>
1324	<p>Alsof het om een belangrijke discussie ging beginnen de dra</p>	<p>(49. De Sokkenwassers)</p> <p>De jongens doen hun sokken uit, gaan zitten en beginnen hun sokken zeer zorgvuldig te wassen in het emmertje. De emmertjes staan tussen hun gestrekte benen. Na een tijd slaan ze het water uit de sokken of proberen ze die droog te zwieren.</p> <p>(50. Aankleden)</p> <p>Ze doen de sokken weer aan en beginnen zich helemaal aan te kleden met de hen toegeworpen kleren.</p>	<p>Dragers zijn naakt behalve hun sokken</p>	<p>Dia van de voeten van een engel op iemands buik; fragment van ? (= 2-de dia). Dia weg</p>		<p>- Dia: 'Allegorie de la Victoire/ Le Bain' Onderste helft, zwart-wit.</p> <p>Watergeplets.</p>	

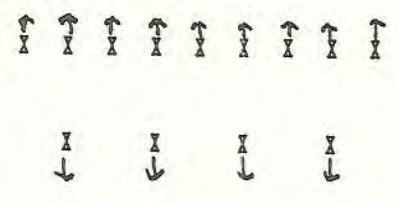

gers op een |Van links naar rechts komen nu negen acteurs op
 |zeer expressie-|die een naaktpose innemen. Ze staan op een lijn
 |ve manier te ci|evenwijdig met en dicht tegen het projektiescherm,
 |teren: "Prome-|hun rug naar het publiek gekeerd.
 |theus, Aeschy-|(51. Freeze (toeschouwers))
 |los (2x)!? Pro-|Geen enkele pose is dezelfde.

|Negen naak-
 |te acteurs-
 |en aktri-
 |ces.

* * * * *
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .

|metheus, Mathias|SITUATIE:
 |Langhof, Leonce|
 |und Lena, La|
 |Clemenza di Ti-|
 |to! Prometheus,
 |Aeschylus, Hei-|
 |ner Muller, Ma-|
 |thias Langhof,
 |Prometheus, (.
 |.) La Clemenza
 |di Tito, W.A.
 |Mozart, Karl
 |Ernst Hermann,
 |Koninklijke
 |Muntschouwborg,
 |Brussel... Ri-
 |chard der 3te,
 |1982 (NDL)! 1981
 |(E)! 1982 (E)!
 |1981 (E)! 1981
 |(D)! 1982 (E)!
 |1981 (E)! 1981
 |(F)! 1981 (NDL)

|WORDT HERHAALD |De dragers stoppen het citeren als ze helmaal aan-|Dragers
 |gekleed zijn. Ze staan kaarsrecht t.o.v. hun emmer|aangekleed|
 |tjes. Een ogenblik gebeurt er niets (vrij lang). |(pak).
 |Dan nemen ze hun emmertjes op en gaan van de scene|
 |af.

- Licht: wisse-
 ling van derde
 rij naar achter
 ste rij: Back-
 light voor de
 dragers.

2400|Tekst van de mo-
 |notone stem: "
 |Nicht? Kusst
 |ich nicht? enz"
 |(Cfr Introduk-
 |tie)
 |WORDT HERHAALD

|Dia: "Le
 |Verrou"
 |van Prago-
 |nard.

* * * * *
 . . . . .
 . . * . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .

Fade-in me-
 lodie van
 de intro-
 duktie
 (zeer
 zacht). Mo-
 notoon re-
 citerende
 stem.

2412|
 |De zanger zingt|
 |mee met de mo-|
 |notone stem op|
 |tape.
 |Na een tijd
 |valt de muziek
 |en de stem van
 |de tape weg; de
 |zanger herhaalt
 |alleen de laat-
 |ste zin: "Kann
 |schon das eine
 |fur das andere
 |greifen..."

|(52. Zang 'Kusse, Bisse')
 |Van links komt de zanger op met een stoel in zijn |Akteur in |Stoel.
 |handen. Hij zet de stoel neer in het midden van de|pak.
 |scene en gaat er op zitten, de handen in de schoot|
 |rustend. Hij zit onbeweeglijk en kaarsrecht, hij
 |kijkt in het publiek, recht voor zich uit.

* * * * *
 . . . . .
 . . * . .
 . . . . .
 . . . . .

Zanger
 zingt mee.
 Wordt har-
 der.
 Fade-out;
 alleen nog
 de stem
 van de zan-
 ger.

Tijd	Woord/Toon	Mimiek/Gebaar/Beweging	Kled/Rek	Dekor	Belichting	Mziek/Bruit	Opmerkingen				
2450	WORDT HERHAALD	De acteurs die tegen het scherm staan, gaan langzaam af, per twee. Eerst de twee buitenste, dan de twee ernaast enz.... tot er nog een meisje (in het midden) overblijft. (53. Brengen van de papagaaien) Van links en rechts komt er een akteur op met een standaard waarop een papagaai zit. Ze zetten die neer schuin links en rechts voor de zanger. SITUATIE: <pre> ↑ X X ↓ X X & & </pre>				. .		Twee maal een standaard met een papagaai.	Gekwetter van papagaaien.		
2463		Ze knippen elk een lichtje van hun standaard aan. (54. Ondervraging III) Het meisje draait zich langzaam om, komt naar de zanger en gaat over diens schoot liggen. De acteurs die de papagaaien brachten, zijn ondertussen van de scene af gegaan. De zanger begint nu en dan op haar billen te slaan. De frekwentie en de intensiteit van het slaan nemen toe. Na een tijd is de weerstand van het meisje gebroken, roept ze het uit en trommelt ze met haar vuisten op de benen van de zanger.			Lichtjes van de standaards	Luid geklets.	Gekwetter (luid).				
	Het meisje roept: "1981 (NDL), Het is teater zoals te verwachten en te voorzien was Jan Fabre, Bruxelles, Brussel!"										- Tekst: "1982, Het is Teater zoals te verwachten en te voorzien was, Jan Fabre, Stal ker, Brussel".
2481		De zanger slaat niet meer. Het meisje staat weer recht. De jongen gaat ook staan. Ze gaan langzaam simultaan af, de ene naar links en de andere naar rechts. Ondertussen is (55. Wegsterven zang)									
2504	Stopt.	Ondertussen is de zanger nog altijd niet gestopt met het herhalen van zijn zinnetje: "Kann schon das eine fur das andere greifen.."	Zetel, standaards, papagaaien.		Die weg.						- De acteurs komen in hun dagelijkse kleding op.

Bijlage B:

Schematisering analyse-model van Pfister's 'Das Drama'

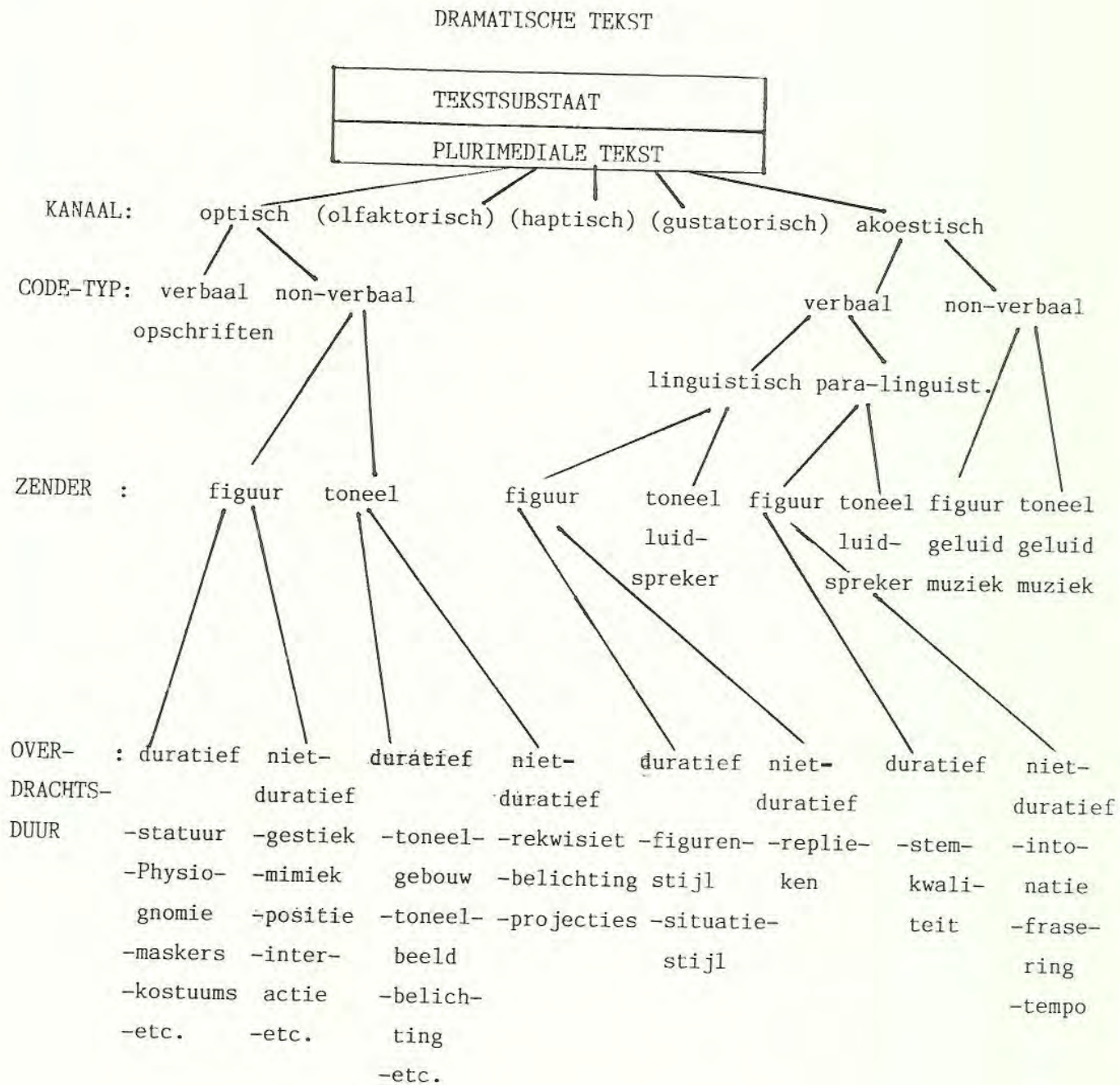

Schema 1

<p>Voor de plurimedialiteit: Zender</p> <p>a. Voorgestelde: 'Verhaal' / 'Situatie' 'Handeling' / 'Gebeuren'</p> <p>b. Konceptie: Figuren Ruimte Tijd</p>	<p>Ontvanger</p> <p>Thematische voorinformatie</p>
--	--

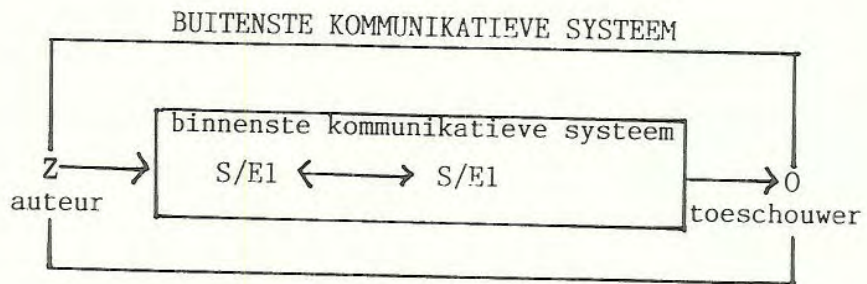
Schema 2

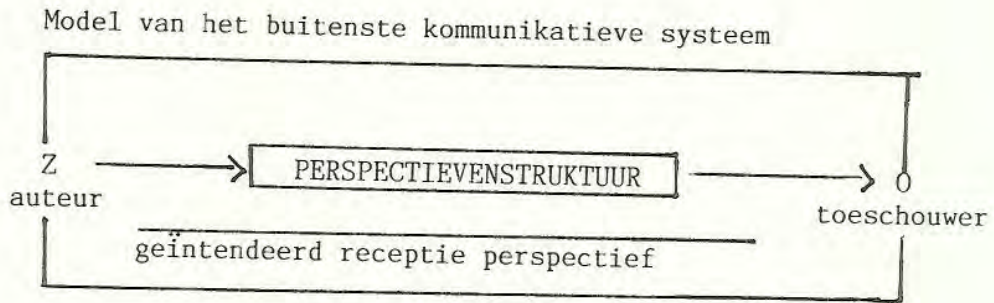
Schema 3:

Kommunikatief model van de dramatische tekst

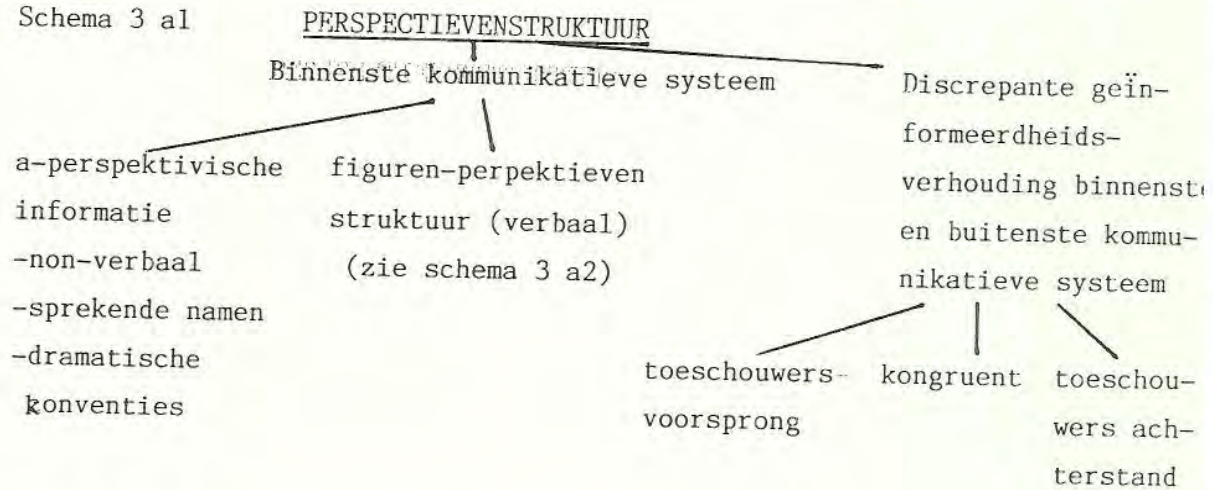

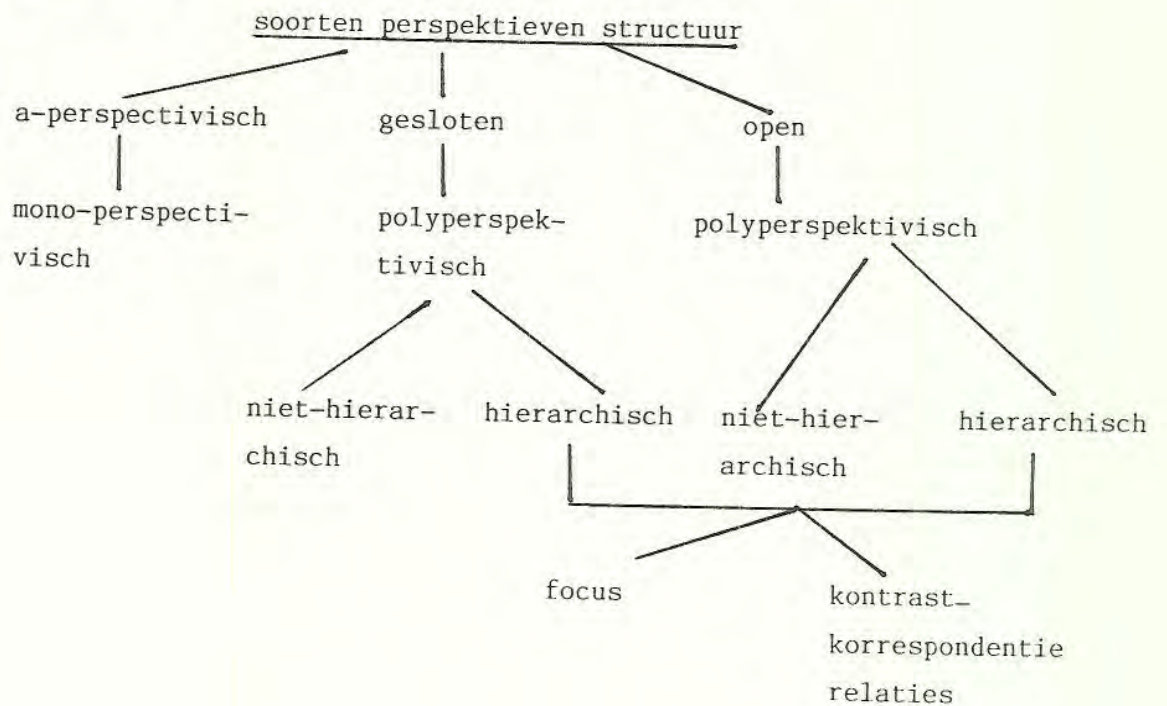
Schema 3 a

Schema 3 a1

Schema 3 a2

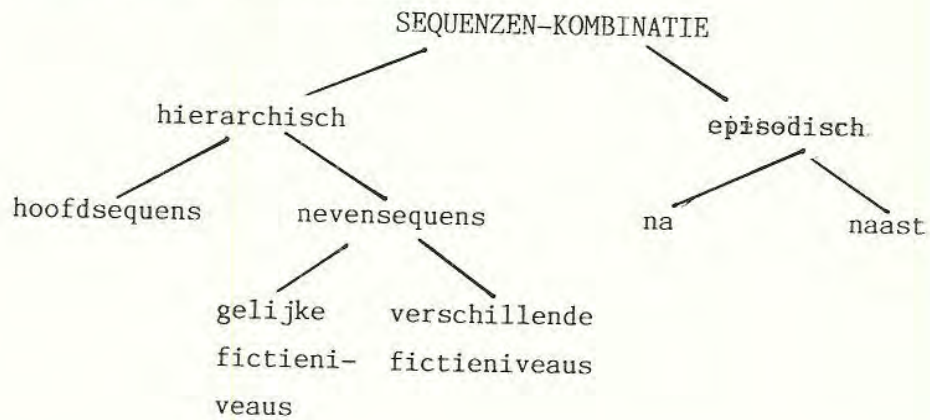

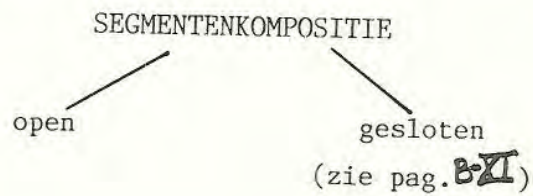

(vervolg schema 3 b)

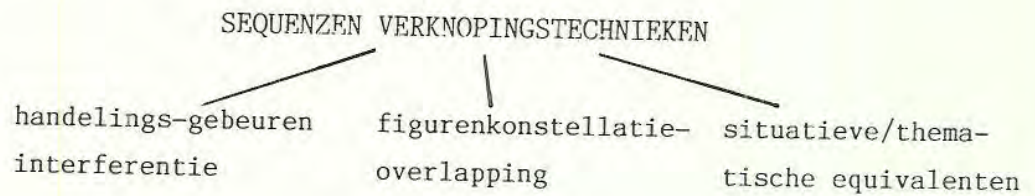
1.2 Sequenzen-kombinatie

1.3 Segmentenkompositie

1.4 Sequenzen verknopingstechnieken

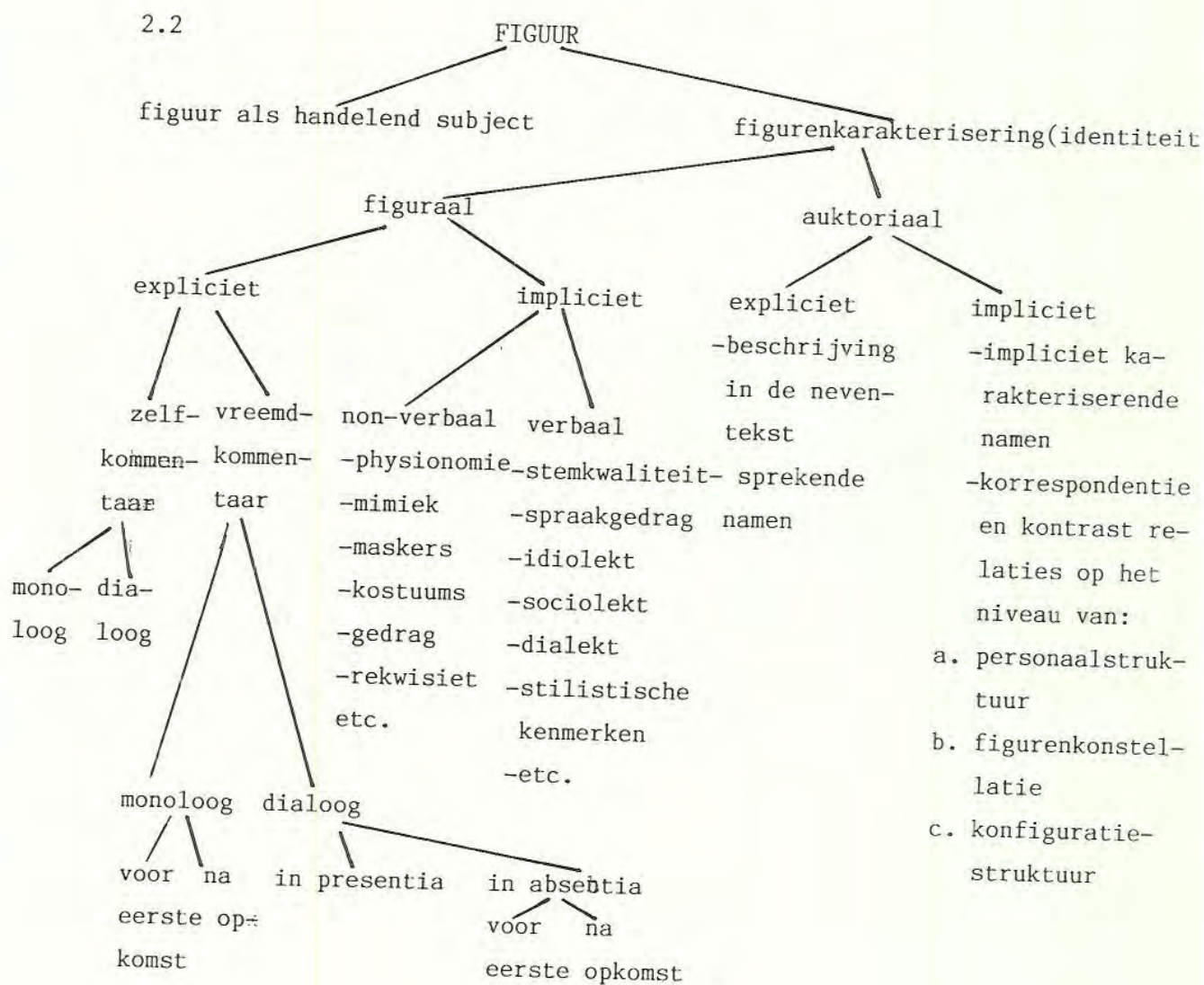

(vervolg schema 3 b)

3 b2 Figuur en personaal

- 2.1 Figurenconceptie: 1. statisch<-> dynamisch
2. één- <-> meer-dimensionaal (personificatietype - individu)
3. gesloten<-> open
4. transpsychologisch<->psychologisch
5. identiteitsverlies

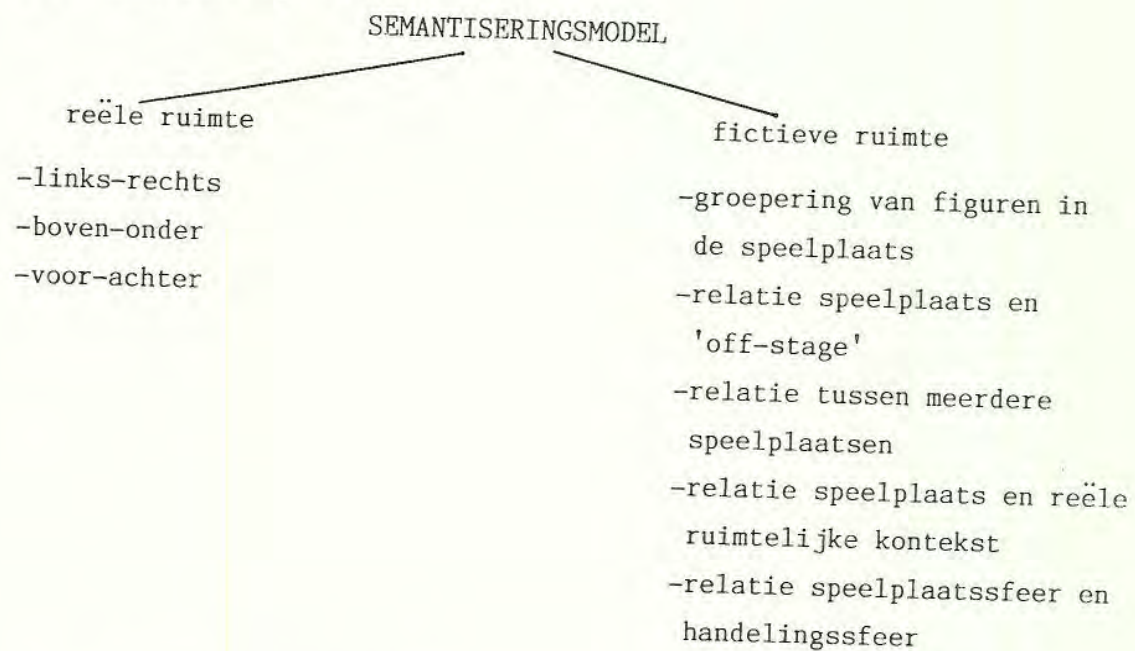
(vervolg schema 3 b)

3 b3 Ruimte

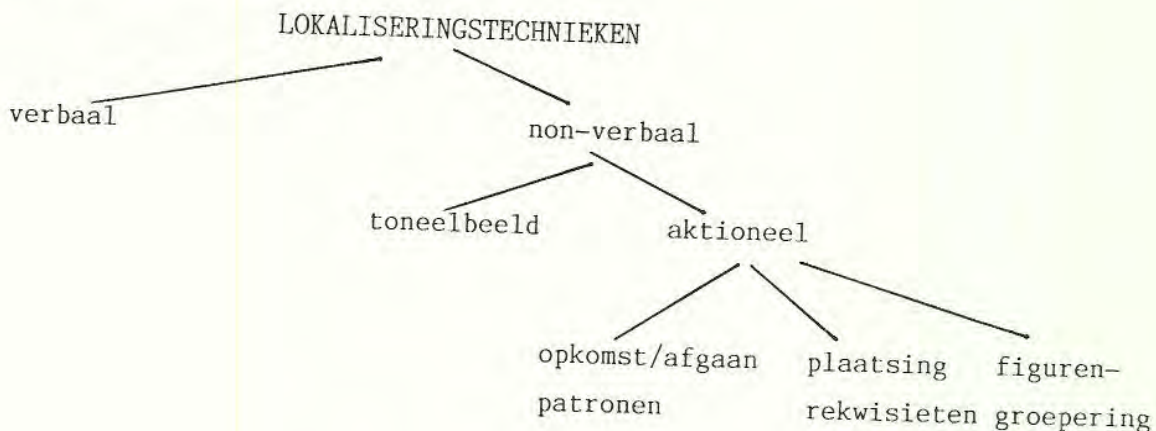
3.1 RUIJITE-KONCEPTIE: 1. abstrakte neutraliteit ↔ realistische konkretiseri
(mimesis)

3.2 "(...) Das Drama (ist) auch Raumkunst (...)" p. 339

3.3 Semantiseringsmodel

3.4 lokaliseringstechnieken

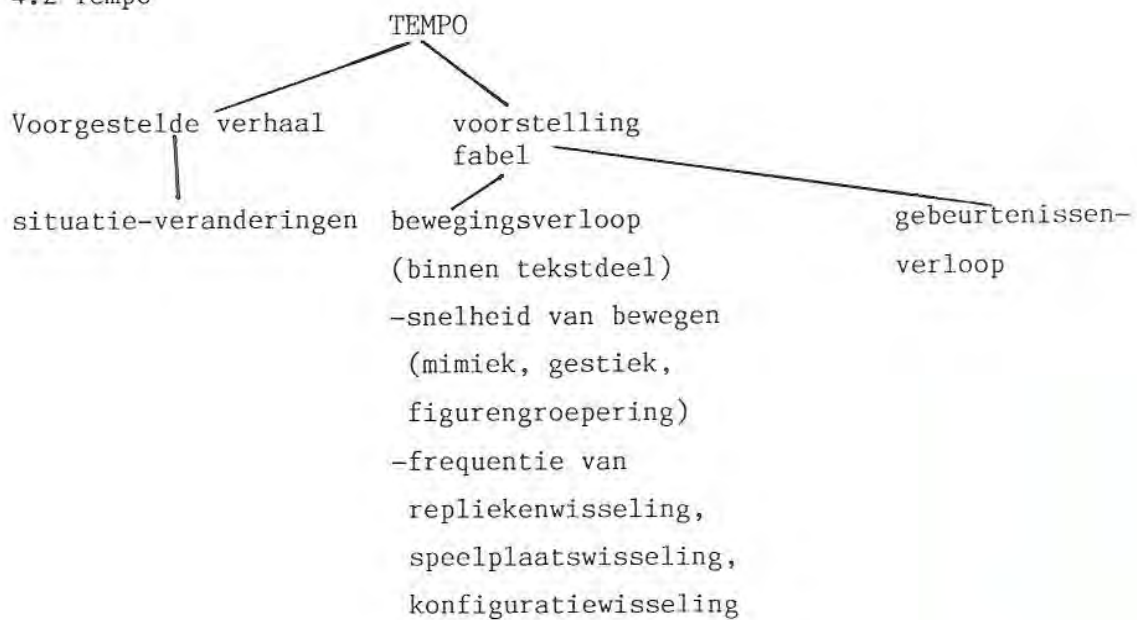

(vervolg schema 3 b)

3 b4 Tijd

- 4.1 Tijdsconceptie: 1. objectieve chronometrie ↔ subjectieve tijdservaring
2. progressie ↔ stasis
3. lineariteit ↔ cirkelvorming

4.2 Tempo

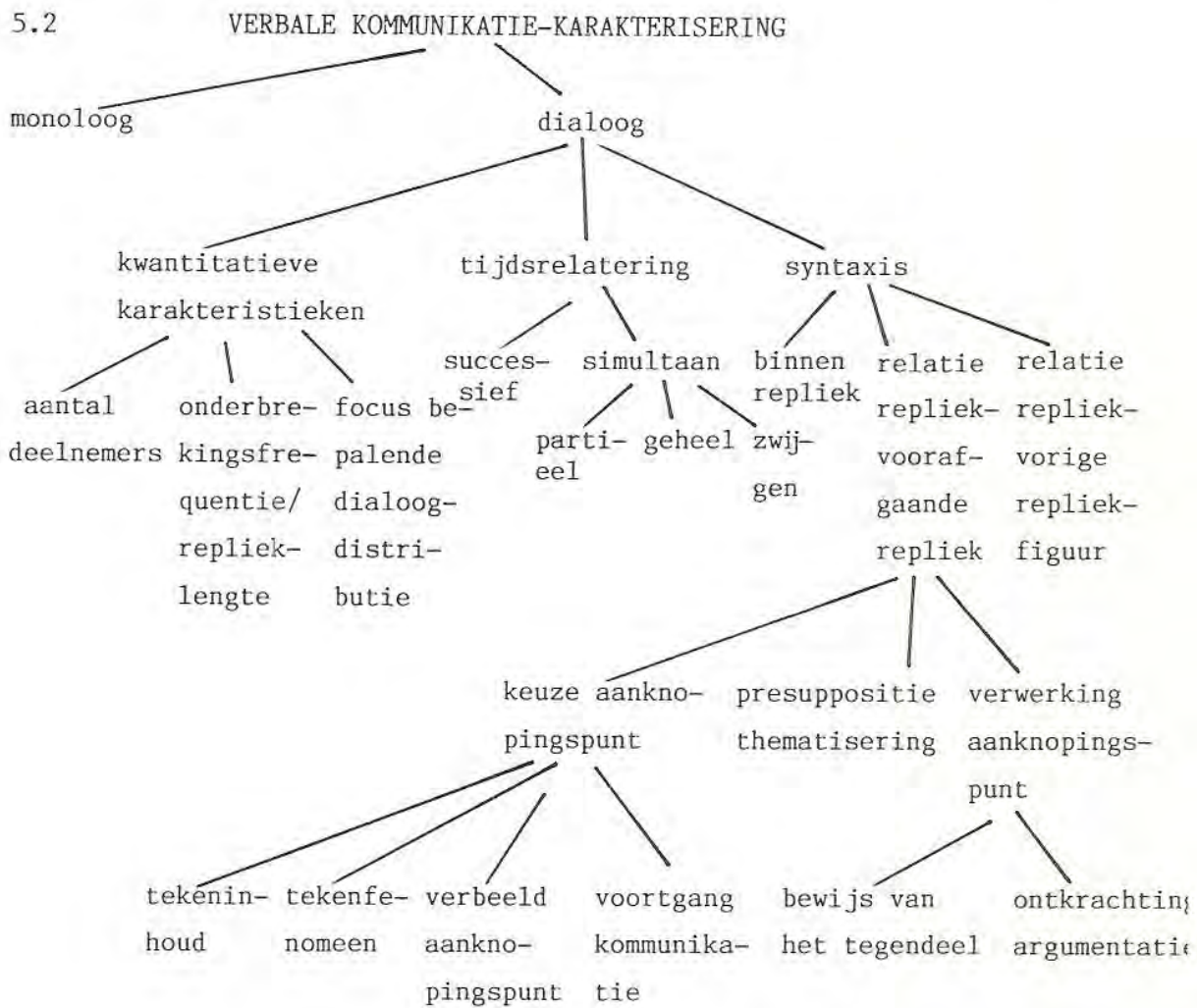

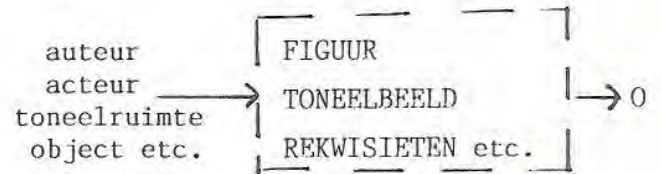
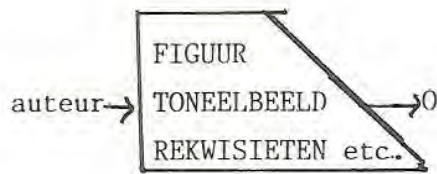
(vervolg schema 3 b)

3 b5 Verbale kommunikatie

5.1 Functies: de referentiële, appellatieve, expressieve, meta-verbale, poëtische, fatische functie.

Aspecten van de
gesloten drama-vorm

Aspecten van de open
drama-vorm

- absoluutheid	- bemiddelende komm. structuur
- autonomie v.d. fictieve wereld	- epische tendens
- psychologisch figuren-konceptie-	trans-psychologisch figuren-konceptie
- gesloten tuimte- en tijdstruk-	- open ruimte- en tijdstruktuur
tuur	
- gesloten figuren-perspectief	- open figuren-perspectief
- gesloten tijdsconceptie: objec-	- open tijdsconceptie: subjectief,
tieve chronometrie, progressief,	stasis, cyclisch
lineair	
- lineaire finaliteit	- episodische scène-structuur volgens
	cyclische, repetatieve of contrastieve
	ordeningsprincipes
- gesloten drama-einde: alle dis-	- open drama-einde
crepante geïnformeerdheidsver-	
schillen opgeheven, alle vragen	
en conflicten opgeheven, geïnt.	
rec. pers. gefixeerd	
- successiviteit	- simultaneïteit
- concentratie	- panorama
- klein personaal	- groot personaal
- identieke of komplementaire	- discrepante relatie tussen verbale
relatie tussen verbale en non-	en non-verbale informatie
verbale informatie	
- eisen van eenheid en geheel	- van elkaar onafhankelijke en geïso-
	leerde sequenzen
- kausaal georganisseerde kon-	- niet-intensioneel handelen,
fliktstructuur	gebeuren
- segmenteringseenheid: acte	- segmenteringseenheid: scène

Bijlage C:

Verbale kommunikatie:

1. Teksten opera-fragmenten en
2. Voorbeelden tekstbrochure-teksten

Bijlage C1:

Teksten opera-fragmenten

SALOME

Ah! Ich habe deinen Mund geküßt, Jochanaan.
Ah! Ich habe ihn geküßt, deinen Mund,
es war ein bitterer Geschmack auf deinen Lippen.
Hat es nach Blut Geschmeckt?
Nein! Doch es schmeckte vielleicht nach Liebe.

Richard Strauss, "Salome"
Dresden, 1905

ISOLDE

Mild und leise wie er lächelt,
wie das Auge hold er öffnet,
seht ihr's, Freunde? Seht ihr's nicht?
Immer lichter, wie er leuchtet,
stern-umstrahlet hoch sich hebt?
Seht ihr's nicht?
Wie das Herz ihm mutig schwillt,
voll und hehr im Busen ihm quillt?
Wie den Lippen, wonnig mild,
süßer Atem sanft entweht,
Freunde! Seht!
Fühlt und seht ihr's nicht?
Höre ich nur diese Weise,
die so wundervoll und leise,
Wonne klagend, alles sagend,
mild versöhnend aus ihm tönend,
in mich dringet, auf sich schwinget,
hold erhallend um mich klinget?
Heller schallend, mich umwallend,
sind es Wellen sanfter Lüfte?
Sind es Wogen wonniger Düfte?
Wie sie schwellen, mich umrauschen,
soll ich atmen, soll ich lauschen?
Soll ich schlürfen, untertauchen?
Süß in Düften mich verhauchen?
In dem wogenden Schwall,
in dem tönenden Schall,
in des Welt-Atems wehendem All
ertrinken, versinken
unbewusst höchste Lust!

Richard Wagner, "Tristan und Isolde"
München, 1865

ELECTRA

Schweig, und tanze.
Alle müssen herbei!
Hier schliesst euch an!
Ich trage die Last des Glückes,
und ich tanze vor euch her.
Wer glücklich ist wie wir,
dem ziemt nur eins:
schweigen und tanzen!

Richard Strauss, "Electra"
Dresden, 1911

PENTHESILEA

Nicht? Küßt ich nicht?
Zerrissen wirklich?
So war es ein Versehen.
Küße, Bisse, das reimt sich,
und wer recht von Herzen liebt,
kann schon das eine für das andere greifen

Othmar Schoeck, "Penthesilea"
Dresden, 1927

Opera-fragmenten :

CARMEN

L'Amour est enfant de bohème
qui n'a jamais connu de loi
si tu ne m'aimes pas
je t'aime
mais si tu m'aimes
prend garde à toi.

Georges Bizet, 'Carmen'
Paris, 1875.

ELECTRA II (Ob ich die Musik nicht höre)

Ob ich die Musik nicht höre?
Sie kommt doch aus mir.
Die Tausende, die Fackeln tragen
und deren Tritte, deren uferlose
Myriaden Tritte, überall die Erde
dumpf dröhnen machen.

Richard Strauss, 'Electra'
Dresden, 1911.

Bijlage C2:

Voorbeelden tekstbrochure-teksten

- Militaire staatsgreep in Iran ;
  - Oprichting van Solidarinosc in Gdansk, Polen o.l.v.
Lech Walesa ;
-

- " AUS DER FREMDE "   Ernst JANDL
                                      Ellen HAMMER
                                      Schaubühne am Halleschen Ufer, Berlijn

- " A MIDSUMMER NIGHT'S DREAM "   William SHAKESPEARE
    Alexander LANG
    Deutsches Theater, Berlijn.

- " TORQUATO TASSO "   Johann Wolfgang von GOETHE
                                      Claus PEYMANN
                                      Schaubühne , BOCHUM.

- Ronald Reagan wordt president van de V.S. ;
  - Toenemende onrust en voedseltekorten in Polen ;
-

- " PEER GYNT "   Hendrik IBSEN
                                 Patrice CHEREAU
                                 Théâtre National Populaire,
                                 Villeurbanne.

- " Mr. DEAD AN Mrs. FREE "   SQAUT THEATRE
                                 in Brügelmann Haus, Cologne.

- " ORESTIE "   AISCHYLOS
                                 Peter STEIN
                                 Schaubühne am Halleschen Ufer, Berlijn.

- " NACHTASYL "   Maxim GORKI
                                 Jurgen GOSCH
                                 Keulen (oude chocoladefabriek).

- " DANTON'S DEAD "   Georg BUCHNER
                                 Alexander LANG
                                 Deutsches Theater, Berlijn.

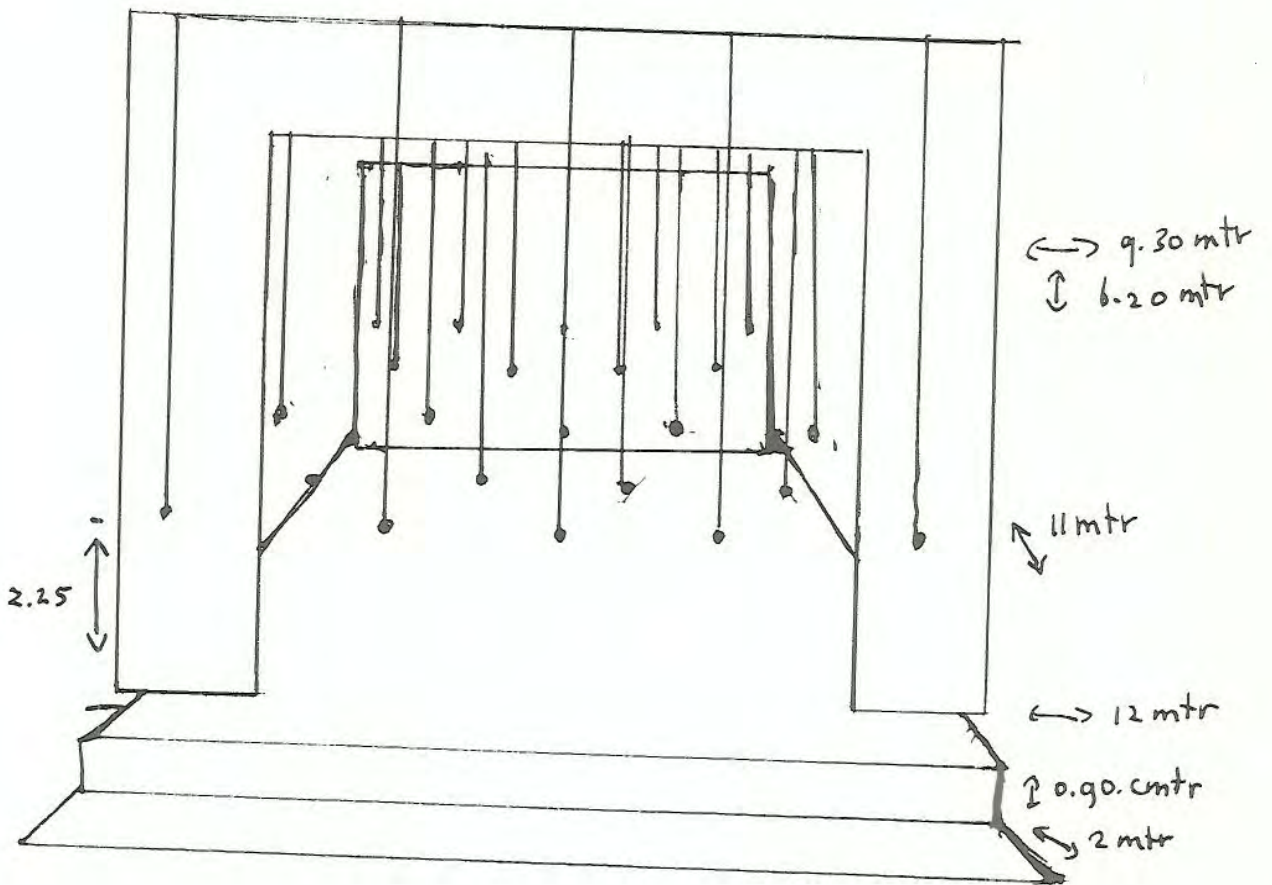
- Een overweldigende invasie van Israël in Libanon ;
  - Eerste geslaagde inplanting van een artificieel hart in de V.S. ;
-

- " FAUST "   Gertrude STEIN
Richard FOREMANN
Co-Productie Berliiner Festspiele, Festival
d'Automne, Théâtre de Gennevillier,
Compagnie O.H. New York.

- " LA CLEMENZA DI TITO "   W.A. MOZART
Karl-Ernst HERMANN
Muntschouwburg, Brussel .

- " MAC BETH "   Heiner MULLER
Oost - Berlijn .

- " I GIGANTI DELLA MONTAGNA "   Luigi PIRANDELLO
George LAVAUDANT
Centre Dramatique National
des Alpes, Grenobles .

Bijlage D:

Toneelbeeld van De Macht der Teaterlijke Dwaasheden

Bijlage E:

Lijst van dia-afbeeldingen in De Macht der Teaterlijke Dwaasheden

Lijst van dia's

- 1) The Bolt
Fragonard (1732-1806)
zwart-wit.
- 2) La Victoire
Gebroeders Le Nain
z-w, bovenste helft.
- 3) L'Art/Les Caresses/Le Sphinx
Fernand Khnopff
kleur
- 4) The Bolt.
Fragonard (1732-1806)
kleur
- 5) Venus à sa toilette
Ecole de Fontainebleau
kleur
- 6) Diana Chasseresse
Ecole de Fontainebleau
z-w, onderste helft.
- 7) Salomé ontvangt het hoofd van Johannes de Doper.
Bernardino Luini (1480/85-1532)
kleur.
- 8) De schepping van Adam.
Michelangelo.
z-w, détail van de handen.
- 9) De eed der Horatiërs.
David (1748-1825)
z-w
- 10) Renaud et Armide.
Boucher (1703-1770).
kleur
- 11) De eed der Horatiërs.
David (1748-1825)
kleur, détail van de zwaarden.
- 12) Sint Michael.
Raphaël (1483-1520)
z-w, bovenste helft.
- 13) Le Cauchemar
Johann-Heinrich Füssli.
kleur
- 14) La grande Odalisque.
Ingres (1780-1867)
kleur.
- 15) Amor en Psyche.
Picot (1786-1868).
z-w
- 16) La Victoire
Gebroeders Le Nain
z-w, onderste helft.
- 17) The Bolt.
Fragonard (1732-1806)
kleur.

Bijlage F:

Lijst van opvoeringen van De Macht der Teaterlijke Dwaasheden

